

Boverket

Myndigheten för samhällsplanering,
byggande och boende

Rapport 2013:5

EU och Bostadspolitiken 2012

– Rättsutveckling och samarbete inom EU
av betydelse för svensk bostadspolitik

EU och Bostadspolitiken 2012

Rättsutveckling och samarbete inom EU
av betydelse för svensk bostadspolitik

Boverket februari 2013

Titel: EU och Bostadspolitiken 2012
Rapport: 2013:5
Utgivare: Boverket februari 2013
Upplaga: 1
Antal ex: 80
Tryck: Boverket internt
ISBN tryck: 978-91-87131-86-8
ISBN pdf: 978-91-87131-87-5
Sökord: Bostadspolitik, EU, rättsfall, beslut, meddelanden, ekonomi, energi, klimat, demografi, migration, strukturfonder, hållbar stadsutveckling, sociala bostäder, boendesegregation, statsstöd
Dnr: 1402-1772/2012

Omslagsfoto:IBL Bildbyrå

Publikationen kan beställas från:
Boverket, Publikationsservice, Box 534, 371 23 Karlskrona
Telefon: 0455-35 30 50
Fax: 0455-819 27
E-post: publikationsservice@boverket.se
Webbplats: www.boverket.se

Rapporten finns som pdf på Boverkets webbplats.
Rapporten kan också tas fram i alternativt format på begäran.

Boverket 2013

Förord

EU-samarbetet påverkar förutsättningarna för den nationella bostadspolitiken. Eventuella statliga stimulanser till bostadssektorn måste till exempel godkännas av EU-kommissionen. Det europeiska samarbetet kan också öppna för erfarenhetsutbyte och utveckling av gemensamma värderingar och förhållningssätt när det gäller bostadsfrågor.

Boverket följer utvecklingen inom EU när det gäller rättsfall, beslut, meddelanden och andra typer av ställningstaganden på EU-nivå som kan påverka förutsättningarna för svensk bostadspolitik. Här presenteras en sammanfattning av våra iakttagelser under 2012. Motsvarande rapporter har gjorts årligen sedan 2008. Rapporten har i år sammanställts av Ulrika Hägred, Rebecka Mogren och Assar Lindén.

Karlskrona februari 2013

Janna Valik
generaldirektör

Innehåll

Sammanfattning	7
Inledning	13
<i>Inriktning och avgränsningar</i>	13
<i>Metod och källor</i>	14
<i>Rapportens uppläggning</i>	14
<i>Begrepp och förkortningar</i>	14
Ekonomi- och finanspolitik	17
<i>Rådets rekommendation till Sverige</i>	17
<i>Ett flertal initiativ med påverkan på svensk bolånemarknad</i>	18
Konkurrens- och statsstödsregler	21
Tjänster av allmänt ekonomiskt intresse	21
<i>Almuniapaketet underlättar tillämpningen av reglerna</i>	21
<i>Konsekvenser på svensk bostadsmarknad</i>	23
Nytt initiativ till modernisering av statsstödsreglerna	25
<i>Behov av att fokusera på de betydelsefulla fallen</i>	25
<i>Översynen av SGEI en av utgångspunkterna</i>	26
<i>Minskad administration men ökade krav på samarbete</i>	27
<i>Övriga offentliga samråd kring statsstödsregler</i>	27
Få svenska effekter av Residex-fallet	27
Nya överklaganden i "det holländska fallet"	28
Franska socialbostäder EU-anmälda	28
"Social housing" – aktuell fråga i EU-organ	29
Affordable housing – EU-stöd efterfrågas	30
Regional- och urbanpolitik	31
Strukturfonderna 2014-2020	31
<i>Regionalfonden öppnas för insatser i bostäder</i>	31
<i>Fem procent till hållbar stadsutveckling</i>	33
<i>Europeiska socialfonden ska få en starkare social dimension</i>	33
<i>Harmonisering av reglerna för olika fonder</i>	34
<i>Ökad och mer flexibel användning av finansieringsinstrument</i>	34
<i>Vad händer nu?</i>	34
<i>Kommissionens råd till Sverige inför nästa strukturfondsperiod</i>	35
Fokus på territoriell sammanhållning och städernas roll	35
<i>Cities of tomorrow – action today</i>	37
Socialpolitik	39
<i>Hemlöshetsfrågan levande i krisens spår</i>	39
<i>Sysselsättningspolitiken har blivit en kärnfråga</i>	41
<i>Arbetskraftens rörlighet ska främjas – bostäder indirekt i fokus</i>	41
<i>De sociala konsekvenserna av krisen måste hanteras</i>	41
<i>Ny fond för EU-bistånd till de som har det sämst ställt</i>	42
<i>En del om bostäder under EU-året för aktivt åldrande</i>	43
<i>EU-lag om tillgänglighet</i>	44
<i>Antidiskrimineringsdirektivet aktualiseras?</i>	45
<i>EU-kommissionens åtgärder för att stödja romerna</i>	46
Migrationspolitik	49
<i>Mot ett gemensamt europeisk asylsystem</i>	49
<i>Viseringsfrihet har frestat på svensk asylmottagning</i>	50
<i>Två direktivförslag om legal migration på väg att antas</i>	50

Bostaden en rättighet?	53
EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna	53
<i>Uppföljning av grundläggande rättigheter</i>	53
Europarådets sociala stadga.....	55
<i>Kollektiva klagomål som rör bostäder</i>	55
<i>Kritik mot boendesegregationen i Sverige</i>	56
Energipolitik.....	57
Energieffektiviseringsdirektivet.....	57
Industripolitik.....	59
Ny strategi för att öka byggsektorns konkurrenskraft.....	59
<i>Stöd och finansieringslösningar ska ge gynnsamma i</i> <i>nvesteringsvillkor</i>	60
Referenser.....	63

Sammanfattning

Boverket följer utvecklingen inom EU när det gäller sådant som kan vara av betydelse för bostadspolitiken på nationell nivå. En del i detta är att bevaka relevanta rättsfall som kan påverka förutsättningarna för bostadspolitiken. En annan är att försöka fånga upp och beskriva hur och i vilka sammanhang som bostadspolitiska frågor kommer upp inom ramen för det europeiska samarbetet. Denna rapport är en sammanfattning av våra iakttagelser under 2012.

Man kan konstatera att tre stora utmaningar driver på utvecklingen inom EU och medför att samarbetet utvecklas betydligt inom vissa områden. Vi har dels *den ekonomiska utmaningen*, där akut krishantering och viljan att stävja framtida kriser har lett fram till förslag om snabbare ekonomisk integration och ökande övervakning av medlemsstaternas ekonomier, vilket även har inneburit att bostadsmarknaderna (risker för fastighetskriser o s v) har kommit i fokus på ett annat sätt än tidigare. Därtill har vi *den sociala utmaningen*, med ett EU som, med hänsyn till den ekonomiska krisens sociala konsekvenser, vill öka kompetensen inom det sociala området. Sysselsättningen är i fokus, men inom socialpolitikens område kan man skönja allt fler bostadspolitiska ingångar. Här ryms även den demografiska utmaningen med en åldrande befolkning, något som bland annat har aktualiserat frågor om tillgänglighet och anpassat boende för äldre. Slutligen har vi *klimatutmaningen*, där EU driver på för energieffektivisering inom unionen, något som bygg- och bostadssektorn ska bidra till. Året har även präglats av diskussionerna kring EU:s långtidsbudget och inriktningen på sammanhållningspolitiken fram till 2020.

Rådet oroas av bristande stabilitet på svensk bostadsmarknad

Inom ramen för den europeiska planeringsterminen har Europeiska rådet uttryckt en oro för utvecklingen på den svenska bostadsmarknaden, med hög privat skuldsättning och stigande bostadspriser. Sverige har fått den landsspecifika rekommendationen att under perioden 2012-2013:

”Vidta ytterligare förebyggande åtgärder för att öka stabiliteten på bostads- och bolånemarknaderna på medellång sikt, inbegripet genom att främja försiktig utlåning, minska systemskevheter som gynnar skuldfinansiering vid bostadsinvesteringar, och genom att åtgärda de problem som följer av begränsningar i fråga om bostadsutbud och hyresreglering.”¹

Sverige var föremål för en fördjupad granskning under 2012 års planeringstermin och kommer även att vara det under 2013.

¹ “Take further preventive measures to strengthen the stability of the housing and mortgage market in the medium term, including by fostering prudent lending, reducing the debt bias in the financing of housing investments, and tackling constraints in housing supply and rent regulations”. Rådet beslutade om rekommendationerna den 6 juli 2012: 11274/12.

Almuniapaketet förtydligar statsstödsreglerna för SGEI

Den sista pusselbiten i det så kallade Almuniapaketet kom i april 2012, nämligen kommissionens förordning om ”stöd av mindre betydelse” – ”de minimis” – för tjänster av allmänt ekonomiskt intresse. Förordningen innebär att stöd upptill 500 000 euro under en treårsperiod kan lämnas utan anmälan till kommissionen och i princip utan andra särskilda krav – om det rör sig om en allmännyttig tjänst.

Almuniapaketet innebär att statsstödsreglerna för tjänster av allmänt intresse blir tydligare och något enklare. Kommissionens uttalade avsikt är dessutom att öka möjligheterna till statsstöd för verksamheter som är lokala och mindre omfattande och/eller som har ett socialt syfte. Sammantaget kan detta öka möjligheterna att tillämpa dessa regler även på svensk bostadsmarknad.

Nytt initiativ att modernisera statsstödsreglerna

EU-kommissionen har nu tagit initiativ till en mer övergripande modernisering av statsstödsreglerna, där erfarenheterna från översynen av statsstödsreglerna för tjänster av allmänt ekonomiskt intresse utgör en av utgångspunkterna. Bakgrunden är bland annat att gällande regler såväl som kommissionens procedurer för hanteringen av statsstödsärenden är krångliga och komplicerade. En ambition är att framöver kunna fokusera på ”större” fall, som verkligen kan snedvrیدا konkurrensen och förenkla hanteringen av enklare ärenden av mer lokal karaktär och med ringa effekt på handeln. Som ett viktigt inslag ingår en översyn av förordningen om stöd av mindre betydelse (”de minimis”). Två offentliga samråd har hållits för att få in synpunkter till reformerna.

Nytt rättsfall om franska socialbostäder

UNPI, den franska fastighetsägarorganisationen har anmält HLM, den dominerande franska bostadsorganisationen för sociala bostäder, till kommissionen för brott mot regelverket för tjänster av allmänt ekonomiskt intresse. UNPI hävdar för det första att kraven för att komma ifråga för sociala bostäder inte motsvarar reglerna för tjänster av allmänt ekonomiskt intresse, för det andra att systemet inte är transparent nog för att kunna avgöra om HLM överkompenseras och för det tredje att det saknas lämpligt förfarande eller instrument för att kontrollera om överkompensation sker.

Initiativ om politik för subventionerade bostäder

Europeiska ekonomiska och sociala kommittén efterfrågar i ett initiativyttrande en politik för subventionerade bostäder. Kommissionen uppmanas att ta fram en rättslig ram som ska gynna utvecklingen av subventionerat boende inom unionen. Detta ska omfatta såväl finansiering som definitioner och funktioner. Kommittén menar att subventionerade bostäder kan vara ett verktyg för att uppnå andra mål inom unionen. Sverige omnämns särskilt för sitt val att reglera bostadsmarknaden så att SGEI-regelverket inte kan användas. Kommittén menar att kommissionens beslutspraxis har direkta återverkningar för hur medlemsstaterna organiserar, finansierar och definierar subventionerat boende, och att detta kan inverka negativt på medlemsstaternas möjligheter att tillgodose rätten till bostad.

Inom Europaparlamentet arbetas det för närvarande på ett förslag till betänkande om social housing inom EU.

Energieffektiviseringsdirektivet klart

I september röstade Ministerrådet och Europaparlamentet fram ett nytt energieffektiviseringsdirektiv. Förslaget om särskilda energikrav på offentliga byggnader kommer bara att avse *statligt* ägda byggnader, vilket innebär att kommunala bostadsbolag inte berörs, som i det ursprungliga förslaget. Men bostadssektorn berörs ändå på flera sätt. Medlemsländerna ska till exempel etablera en långsiktig strategi för att mobilisera investeringar i bostadsrenoveringar. Det omdiskuterade kravet på energileverantörerna att uppnå en energibesparing motsvarande 1,5 procent av total såld volym hos slutkund kvarstår, men ett medlemsland kan välja att vidta andra åtgärder i stället för att uppnå samma energibesparing. Krav införs på att installera individuella mätare för bland annat värme och varmvatten, men bara när det är tekniskt möjligt, finansiellt rimligt och proportionellt i relation till potentiell energibesparing. Vid nyproduktion och större renoveringar ska det dock alltid göras.

Strukturfonderna öppnas för insatser i bostäder

Kommissionens förslag till inriktning på strukturfonderna under 2014-2020 innebär att 20 procent av regionalfondens pengar öronmärks för åtgärder som främjar övergången till en koldioxidsnål ekonomi. Eftersom man samtidigt vill öppna upp för åtgärder i bostäder så skulle det ge en möjlighet att använda fondmedel för att stödja energieffektivisering och omställning till förnybar energi inom bostadssektorn, till exempel i samband med upprustningen av miljonprogramsbebyggelsen. Europaparlamentets regionala utskott föreslår ett tillägg som innebär att strukturfondsmedel ska få användas för att anpassa bostäder till en åldrande befolknings behov.

Fondmedel viks för hållbar stadsutveckling

Kommissionen föreslår att minst fem procent av regionalfondens medel ska gå till hållbar stadsutveckling. Kommissionen vill också främja samutnyttjande av fonderna, genom att till exempel kombinera medel från regionalfonden och socialfonden. Sammantaget skulle detta kunna få betydelse på svensk bostadsmarknad, genom att öka möjligheterna att utnyttja strukturfondsmedel vid förnyelse av eftersatta stadsdelar.

Ny strategi för att öka byggsektorns konkurrenskraft

Kommissionen lade i juli 2012 fram en strategi för hållbar konkurrenskraft inom byggsektorn. Kommissionen definierar de viktigaste utmaningarna för byggsektorn och presenterar fem centrala mål till vilka olika initiativ knyts för att stödja sektorn.

Kommissionen kommer eventuellt att lägga fram rekommendationer om hur offentlig finansiering skulle kunna utnyttjas bättre för att främja byggnadsrenovering. Medlemsstaterna uppmanas att utveckla program för reparation, underhåll och renovering samt att utvärdera möjligheten att använda relevanta skatte- och finansieringsinstrument för att främja renoveringsprojekt.

Bristen på kvalificerad arbetskraft inom byggbranschen till följd av pensionsavgångar är en annan utmaning. Kommissionen menar att man måste förbättra möjligheterna att förutse vilka färdigheter och kvalifikationer som kommer att behövas i framtiden.

Socialfonden ska få en starkare social dimension

Kommissionen föreslår att minst 20 procent av Socialfondens budget ska avsättas till social inkludering och fattigdomsbekämpning. Större vikt ska läggas vid att stödja de mest utsatta och marginaliserade grupperna, som romer och hemlösa.

Kommissionen trycker på om romsk inkludering

Kommissionen vill påskynda romsk inkludering inom EU. I ett meddelande från maj 2012 uppmanar kommissionen medlemsstaterna att omsätta sina nationella strategier för integration av romer i handling. EU-kommissionen beklagar generellt att det är alltför lite fokus på bostadsfrågan i medlemsländernas nationella strategier. Man vill även att EU:s fondmedel ska användas i större utsträckning. Under 2013 kommer kommissionen med en rekommendation till medlemsstaterna.

Hemlöshetsfrågan levande i krisens spår

EU-institutioner och europeiska intresseorganisationer fortsätter att uppvakta kommissionen för att hemlöshetsfrågan ska lyftas ytterligare på EU-nivå. Kommissionen anger att ansvaret ligger på medlemsstaterna, men arbetar samtidigt aktivt för att dessa lättare ska kunna följa och påverka utvecklingen. Bland annat vill man se en större användning av fondmedel.

Hemlösa migranter är ett växande problem i krisens Europa. Utvecklingen följs av ett flertal europeiska organisationer, däribland EU-kommissionen. I Sverige har Socialstyrelsen fått i uppdrag att kartlägga omfattningen av hemlösa personer utan permanent uppehållstillstånd.

En del om bostäder under EU-året för aktivt åldrande

I Sverige har självständigt boende och boendemiljöer varit ett av fem prioriterade områden under det europeiska året för aktivt åldrande och solidaritet mellan generationerna. I Europa har CECODHAS och European Housing Forum drivit frågan om boende kopplat till åldrande. I samband med att temaåret avslutades presenterades riktlinjer till medlemsstater, regioner, städer, företag och andra organisationer som medverkar till att förbättra förutsättningarna för aktivt åldrande. Här återfinns bland annat principer om självständigt boende.

EU-lag om tillgänglighet och yrkan om skärpt diskrimineringskydd

EU-kommissionen arbetar på en EU-lag om tillgänglighet (European Accessibility Act). Lagen är tänkt att fokusera på potentiellt sårbara konsumenter, exempelvis personer med funktionshinder och äldre. Syftet är att förbättra marknaden för varor och tjänster som är tillgängliga, baserat på en "Design för alla"- approach. Lagförslaget ska innefatta bindande åtgärder för att främja upphandling och harmonisering av tillgänglighetsstandarder.

Rådet uppmanas från flera håll att anta det s.k. Antidiskrimineringsdirektivet. Direktivet omfattar tillgång till bostäder och ett antagande har främst kunnat inverka på det svenska diskrimineringskyddet för funktionshindrade och äldre. Svensk lagstiftning närmar sig dock förslaget till EU-direktiv.

Europarådet vill se svenska insatser mot boendesegregation

Europarådets kommission mot rasism och intolerans granskar hur Sverige arbetar mot rasism, främlingsfientlighet och intolerans. I en rapport från september 2012 rekommenderas svenska myndigheter att skyndsamt anta en handlingsplan för att ta itu med boendesegregationen i Sverige. Planen bör, skriver kommissionen, omfatta ”praktiska åtgärder att vidtas av relevanta intressenter, en budget och tillräckliga resurser för att uppnå de uppställda målen. Lokala myndigheter bör också engageras i att ta aktiv del i tacklandet av boendesegregation. Verkan av handlingsplanen i praktiken bör också utvärderas regelbundet.”

Ny gemensam asyl- och flyktingpolitik snart på plats

På senare år har det kommit ett flertal EU-initiativ som syftar till att underlätta arbetskraftsinvandring. Nu är också den gemensamma asyl- och flyktingpolitiken på väg att förhandlas i mål. Syftet är bland annat att skapa ett likadant förförande inom unionen och få fler medlemsstater att ta sitt ansvar. Mottagandedirektivet, som antagits under 2012, reglerar bland annat bosättning.

Initiativ och förslag som rör asylmottagning

Fem medlemsländer, däribland Sverige, har uppvakttat EU-kommissionen och krävt att frågan om tillfälligt visumtvång för Västra Balkan tas upp. Sedan visumtvånget togs bort 2009 har ett stort antal ogrundade ansökningar från regionen frestat på den svenska asylmottagningen.

Europaparlamentet har lagt fram ett förslag om att fördelningen av asylsökande inom unionen ska bli mer solidariskt genom införandet av en fördelningsnyckel.

Basel III ska implementeras inom EU

Den internationella regleringsstandarden för banker, Basel III, ska införas inom EU. Sverige har förhandlat om möjligheten att lagstifta om hårdare krav på kapitaltäckningsgrad för de svenska bankerna än vad EU:s kapitaltäckningsdirektiv ställer upp. De förslag till regler för likviditetstäckning som nyligen antogs i Baselkommittén innebar inte den skärpning på bankerna som man tidigare räknat med.

Kommissionen förespråkar höjda fastighets skatter

I syfte att öka sysselsättningen förespråkar kommissionen, i generella drag, att medlemsstaterna ska höja skatter på fastigheter och minska skatter på arbete (inkomst).

Inledning

Boverket följer utvecklingen inom EU när det gäller rättsfall, beslut, ställningstaganden och uttalanden som kan ha betydelse för utformningen av bostadspolitiken på den nationella nivån och som alltså kan påverka förutsättningarna för svensk bostadspolitik.

Inriktning och avgränsningar

Bostadspolitiken tillhör inte EU:s kompetensområden, men EU-samarbetet påverkar förutsättningarna för bostadspolitiken på den nationella nivån. Det gäller kanske framförallt *konkurrens- och statsstödsreglerna*, som innebär vissa restriktioner för handlingsutrymmet vad gäller bostadspolitiska åtgärder. Frågor som rör bostäder och boendeförhållanden kan också komma upp inom *socialpolitiken*, *migrationspolitiken* samt *urban- och regionalpolitiken*. Det handlar då om *bostaden som social rättighet*, bostäder som en *förutsättning för arbetskraftsinvandring* och som ett led i att *främja integration* och *motverka social utestängning*.

EU:s *energipolitik* har inneburit allt högre krav på energieffektiviseringar för att EU ska nå upp till sina energimål som formulerats för 2020, vilket påverkar bostadssektorn.

Slutligen har den ekonomiska krisen i euroområdet och behovet av samordning av medlemsländernas *ekonomi- och finanspolitik* medfört ökat fokus från EU:s sida på väl fungerande bostadsmarknader i medlemsländerna.

Denna rapport avgränsas i princip till frågor som ligger inom de ovan nämnda politikområdena. Sist i rapporten finns även ett inslag från EU:s industripolitik – ett referat av kommissionens nya strategi för hållbar konkurrenskraft inom byggsektorn.

Förutsättningarna för bostadspolitiken kan även påverkas genom beslut som fattas inom till exempel miljöpolitiken och skattepolitiken, men det behandlas alltså inte här. Vi har även valt att utelämna rena byggfrågor, där Boverket genom andra kanaler deltar i framtagandet av direktiv och i standardiseringsarbeten.

Inte desto mindre förtjänar ett par områden, som inte granskas närmare inom ramen för denna rapport, att omnämnas. Översynen av

Mervärdesskattedirektivet kan vara intressant ur ett bostadspolitiskt perspektiv, vilket bland annat SABO har visat genom ett förslag till EU-kommissionen om att göra det tillåtet med reducerade momsatsar på hyra².

Den slutliga utformningen av det nya EU-regelverket för *offentlig upphandling* skulle bland annat kunna påverka möjligheterna till samarbete mellan kommuner och deras kommunala bostadsföretag. En svensk utredning³ om direktivets genomförande är tillsatt.

Initiativ på miljöområdet, som det nya miljöhandlingsprogrammet – vilket inkluderar stadsmiljön –, liksom översynerna av direktivet för omgivningsbuller respektive EU:s luftkvalitetslagstiftning och arbetet med ”Färdplan för ett konkurrenskraftigt utsläppsnålt samhälle 2050”, om fysisk planering för att nå klimatmålen⁴, respektive ”Färdplan för ett resurseffektivt Europa” är ytterligare exempel.

Nära kopplat till miljö- och klimatpolitiken är utvecklingen inom transportpolitiken som konkretiseras i det transeuropeiska transportnätverket (TEN-T).

Metod och källor

Huvudsaklig källa är publicerade meddelanden och andra dokument som återfinns på de olika EU-institutionernas webbplatser, framförallt kommissionens och Europaparlamentets samt EUT. Framställningen här blir med nödvändighet kortfattad och syftar bara till en orientering. För att underlätta för läsaren att vid behov själv gå vidare är källhänvisningarna utförliga och i hög utsträckning i form av länkar.

Rapportens uppläggning

Fokus ligger på vad som hänt år 2012 eller är på gång inom den närmaste framtiden. Beskrivningar av bakgrund och sammanhang har i möjligaste mån lagts i rutor i marginalen. Se även Boverkets tidigare rapporter⁵.

Begrepp och förkortningar

Institutioner samt utskott, kommittéer och liknande

- ReK (eng. CoR) = Regionkommittén
- EESK (eng. EESC) = Europeiska ekonomiska och sociala kommittén. Rådgivande EU-organ till de större EU-organen. Avger yttranden över lagförslag och utarbetar även yttranden på eget initiativ. Fungerar som bro mellan EU-institutionerna och civila organisationer.
- EUT = Europeiska unionens officiella tidning (EUT) utges varje vardag på EU:s alla officiella språk

² http://www.sabo.se/aktuellt/nyheter_s/2012/dec/Sidor/SABO-f%c3%b6resl%c3%a5-reducerad-moms-p%c3%a5-hyra-till-EU.aspx

³ Kommittédirektiv 2012:96. Socialdepartementet.

⁴ I Sverige är Naturvårdsverket samordnare

⁵ Rapporter har publicerats årligen sedan 2008. I de första rapporterna finns mer fylliga redovisningar av respektive sakområde och berörda artiklar i fördragen

Fördrag

- EU+ artikel nr = EU-fördraget = TEU = the Treaty on the European Union
- EUFF+artikelnr = EUF-fördraget = Fördraget om den europeiska unionens funktionssätt = TF EU = the Treaty on the Functioning of the European Union

Övriga begrepp

- SGEI = Tjänster av allmänt ekonomiskt intresse
- SAM = State Aid Modernisation, ett nytt initiativ till generell översyn av statsstödsreglerna
- ERUF = ERDF = Europeiska regionala utvecklingsfonden, ska stärka den ekonomiska och sociala sammanhållningen i EU genom att utjämna regionala skillnader, en av EU:s strukturfonder (inte att förväxla med EUF = Europeiska utvecklingsfonden som ger stöd till utveckling i länder utanför EU)
- ESF = Europeiska socialfonden, instrument för att stödja sysselsättningen i medlemsstaterna och för att främja den ekonomiska och sociala sammanhållningen, en av EU:s strukturfonder
- GSR = den gemensamma strategiska ramen för fonderna inom sammanhållningspolitiken under nästa programperiod
- ITI = Integrerade territoriella investeringar (Integrated Territorial Investments), verktyg för hållbar stadsutveckling inom sammanhållningspolitiken
- CLLD = Lokalt ledd utveckling (Community-led Local Development), verktyg för hållbar stadsutveckling inom sammanhållningspolitiken

Ekonomi- och finanspolitik

Dessa frågor behandlas av kommissionens generaldirektorat för Ekonomi och Finans (DG ECFIN) och generaldirektoratet för Inre marknaden och tjänster (DG MARKT)

Den europeiska planeringsterminen är en årligen återkommande cykel inom vilken EU-länderna samordnar sin budgetpolitik, makroekonomiska politik och strukturpolitik. Planeringsterminen infördes med start år 2011. De landspecifika råd som utfärdas till medlemsstaterna i juni-juli ska tjäna som politisk vägledning inför det nationella budgetarbetet.

När det gäller den ekonomiska politiken har europasamarbetet under 2012 präglats av behovet av insatser för att rädda euron, något som vi inte alls går in på här. Nämnas bör ändå de rekommendationer som Sverige har fått inom ramen för den europeiska planeringsterminen, eftersom de explicit rör bostadsmarknaden.

Rådets rekommendation till Sverige

Den 30 maj utfärdade kommissionen sina förslag⁶ till landsspecifika rekommendationer inom ramen för den europeiska planeringsterminen. Rekommendationerna godkändes vid toppmötet i Europeiska rådet den 28-29 juni och antogs i juli.

Sverige rekommenderades bland annat att under perioden 2012-2013:

”Vidta ytterligare förebyggande åtgärder för att öka stabiliteten på bostads- och bolånemarknaderna på medellång sikt, inbegripet genom att främja försiktig utlåning, minska systemskevheter som gynnar skuldfinansiering vid bostadsinvesteringar, och genom att åtgärda de problem som följer av begränsningar i fråga om bostadsutbud och hyresreglering⁷

Kommissionen utkom samtidigt med ett arbetsdokument⁸ om den fördjupade granskning som tolv medlemsstater, däribland Sverige, varit föremål för under våren. Granskningen gäller förebyggande och korrigerande av makroekonomiska obalanser och har genomförts för medlemsstater som uppvisar någon form av ekonomisk obalans som har bedömts utgöra särskilda risker. För svenskt vidkommande gäller kommissionens oro till stora delar bostadsmarknaden: hushållens höga

⁶ KOM(2012)328 Rekommendation till Rådets rekommendation om Sveriges nationella reformprogram för 2012 och om avgivande om rådets yttrande om Sveriges konvergensprogram 2012-2015

⁷ 2012/C 219/25 Rådets rekommendation av den 10 juli 2012 om Sveriges nationella reformprogram 2012, med avgivande av rådets yttrande om Sveriges konvergensprogram för 2012-2015

⁸ SWD(2012) 160 Fördjupad granskning för Sverige i enlighet med artikel 5 i förordning (EU) nr 1176/2011 om förebyggande och korrigerande av makroekonomiska obalanser

skuldsättning, en följd av de kraftigt ökande bostadspriserna. Enligt kommissionen har Sverige en del makroekonomiska obalanser som inte är alltför stora, men som ändå måste åtgärdas. Den privata sektorns höga skuldsättningsnivå, särskilt hushållens skuldsättning, måste följas upp, och utvecklingen på bostadsmarknaden kräver uppmärksamhet så att risken för negativa effekter på ekonomin minskas. Bland de politiska åtgärder som föreslås märks åtgärder för att främja en ansvarsfull utlåning, skärpta amorteringskrav för bolån och främjande av bolån till fast ränta. Åtgärder inom beskattning och finansiell reglering föreslås också, såsom återställd fastighetsskatt eller utfasning av möjligheten till skatteavdrag för räntor. För att främja bostadsutbudet föreslår kommissionen att förfarandena som rör fysisk markplanering och bygglov ska förenklas, att konkurrensen inom byggsektorn ska främjas och att regleringen av hyresmarknaden ska lättas ytterligare. Kommissionen kommenterar de åtgärder som har vidtagits av svenska myndigheter, som bolånetak och uppluckring av hyresregleringen, men menar att mer ambitiösa och kraftfullare politiska åtgärder vore önskvärda. I ett uppföljningsdokument⁹ bedöms de svenska initiativ som tagits i förhållande till de landsspecifika rekommendationer som utfärdades år 2011. Det konstateras att Sverige endast delvis kan anses ha genomfört den rekommendation som rörde bostadsmarknaden. Sverige har en hög ambitionsnivå vad gäller den finansiella sektorns motståndskraft, men har riktat mindre uppmärksamhet mot att främja en ansvarsfull utlåning och minska skuldfinansiering vid fastighetsinvesteringar. Vidare kvarstår, trots vissa lovande åtgärder, hyresregleringen och de viktigaste begränsningarna för bostadbyggande enligt kommissionen.

Kommissionens årliga tillväxtöversikt¹⁰, som publicerades i slutet av november, innebär startskottet för 2013 års planeringstermin. I samband med det (i varningsmekanismrapporten¹¹) konstaterade kommissionen att Sverige fortsätter att uppvisa potentiella obalanser och därför, som ett av 14¹² medlemsländer, kommer att vara föremål för en särskild översyn även nästa år. Det är till stor del riskerna förknippat med hushållens skuldsättning som man uppehåller sig vid i rapporten. Kopplingen till skattesystemets utformning och generösa ränteavdrag är en generell kommentar i tillväxtöversikten.¹³

Ett flertal initiativ med påverkan på svensk bolånemarknad

Det händer mycket på EU-nivå som påverkar svenska banker och svensk bolånemarknad. Exempelvis är ett *direktiv om bostadslåneavtal* (KOM(2011)142), på gång. Inom Parlamentet har det tagits fram ett

⁹ SWD(2012)328 Bedömning av 2012 års nationella reformprogram och konvergensprogram för Sverige

¹⁰ KOM(2012)750 Meddelande från Kommissionen Årlig tillväxtöversikt för 2013

¹¹ COM(2012)751 om 2013 års rapport om försvarsmekanismen

¹² 12 st. 2012. Kommissionen har denna gång även valt att inkludera Malta och Nederländerna, den senare på i stort sett samma grunder som Sverige.

¹³ MEMO 12/915 The 2013 Annual Growth Survey: Towards fair and competitive tax systems

utkast till lagstiftning.¹⁴ För närvarande pågår behandling i parlamentet och ministerrådet.¹⁵ Syftet är att skapa en effektiv och konkurrenskraftig inre marknad för konsumenter, kreditgivare och kreditförmedlare med en hög skyddsnivå och att främja finansiell stabilitet genom att sörja för ansvarsfullt fungerande marknader för hypotekslån. I november antog parlamentet en resolution¹⁶ om implementeringen av *direktivet om konsumentkreditavtal*. Parlamentet uppmanar bland annat kommissionen att utvärdera genomförandet av direktivet och dess inverkan på konsumentskyddet. Direktivet implementerades i Sverige genom att en ny konsumentkreditlag trädde i kraft den 1 januari 2011.

Nya kapitaltäckningsregler för bankerna

Den internationella regleringsstandarden Basel III ska implementeras i EU. Det innebär bland annat att ett förslag till nytt kapitaltäckningsdirektiv och en ny kapitaltäckningsförordning har tagits fram inom unionen. Enligt förslaget ska reglerna gälla fullt ut från 2019. Sverige vill ställa upp mer långtgående krav på kapitaltäckning än vad kommissionen har föreslagit, och dessutom införa regelverket enligt en snabbare tidtabell¹⁷. Medan kapitaltäckningsreglerna har förhandlats inom EU har det varit ovisst vilken flexibilitet enskilda medlemsstater kan ha och därmed om det är möjligt för Sverige att lagstifta om högre nationella krav. Genom ett inriktningsbeslut i EKOFIN i maj 2012 fick dock medlemsstaterna förbättrade möjligheter att lägga på en systemriskbuffert på utvalda institut utan att behöva EU-kommissionens godkännande¹⁸.

EU:s förslag till nya kapitaltäckningsregler innehåller även ett kvantitativt krav på *likviditetstäckning*. Utfallet av lagstiftningsprocessen på EU-nivå är fortfarande osäkert, och Baselkommitténs slutliga överenskommelse om det kortfristiga likviditetskravet i Basel III, som togs i januari 2013, innebär ett mildare krav på bankerna än det ursprungliga förslaget. Sverige har dock redan infört högre krav på likviditetstäckning (den 1 januari 2013). Finansinspektionen kommer att invänta att EU-regelverket kommer på plats innan gällande svenska regler utvärderas för att, eventuellt men inte nödvändigtvis, anpassas¹⁹. Beslut på EU-nivå tros fattas under våren 2013, med ett troligt ikraftträdande den 1 januari 2014.²⁰

En svensk utredning (dir: 2012:34) ska lämna förslag till de lagändringar som krävs i svensk rätt för att införliva de kapitaltäckningsregler m.m. som följer av det pågående arbetet inom EU.

¹⁴ 2011/0062(COD)

¹⁵ <http://www.europarl.europa.eu/oeil/popups/ficheprocedure.do?id=590659>

¹⁶ P7_TA(2012)0418

¹⁷ I november 2011 beslutades det att de fyra svenska storbankerna ska ha ett kapitaltäckningskrav på 10 procent från den 1 januari 2013 (detta datum har sedan förskjutits) med en höjning till 12 procent från 2015. I övrigt ligger kapitaltäckningskravet på 7 procent.

¹⁸ <http://www.regeringen.se/content/1/c6/19/63/97/e3e4fa5a.pdf>

¹⁹ Dagens Industri, FI dröjer med översyn av likviditetsregler, 130107

²⁰ Svenska Bankföreningens webbplats, 130121

Den svenska finansinspektionen har även (i november 2012) föreslagit att ett riskviktgolv²¹ på 15 procent ska införas för svenska bolån. Förslaget har varit på gång en tid, men försenats på grund av förhandlingarna inom EU.

Hur bolånekundernas räntor kommer att påverkas av de nya reglerna återstår att se. För bankerna innebär det en ökad kostnad att hålla inne mer kapital, vilket talar för högre bolåneräntor. Samtidigt är syftet med de skärpta reglerna att minska riskerna i det finansiella systemet, vilket skulle kunna få motsatt verkan. Till saken hör också att svenska banker är relativt välkapitaliserade och har tagit höjd för regleringar som de vetat varit på gång en längre tid²².

Förslag för att minska systemriskerna i banksektorn

Kommissionären för inre marknaden och tjänster, Michel Barnier, tillsatte den 22 februari 2012 en så kallad Högnivågrupp med uppgift att bedöma behovet av strukturreformer i banksektorn inom EU. Den 2 oktober överlämnade gruppen sin rapport²³ (som går under namnet *Liikanen-rapporten* efter gruppens ordförande; Erkki Liikanen, chefsdirektör för Finlands bank), till kommissionen. Rapporten har lagts ut på Europeiska kommissionens webbplats och har fram till och med den 13 november varit föremål för konsultation.²⁴ Ett flertal svenska aktörer har lämnat svar.

Rapporten innehåller rekommendationer för att skapa ett tryggt, stabilt och effektivt banksystem som svarar på medborgarnas, EU-ekonomins och den gemensamma marknadens behov. I detta syfte rekommenderar gruppen åtgärder på fem områden:

1. Obligatorisk separation av handel för egen räkning och annan högrisktrading inom bankkoncernen
2. Möjlig ytterligare separation av verksamheter beroende på rekonstruktions- och avvecklingsplaner
3. Eventuella ändringar i användningen av instrument med investeransvar (bail-in-instrument) som myndighetsverktyg vid avveckling av banker
4. Översyn av kapitalkraven på bankerna för handelstillgångar och lån till fastighetssektorn
5. Starkare företagsstyrning och kontroll av bankerna.

²¹ Reglerar hur mycket pengar banken måste ha som buffert för varje utlånad krona. De nya reglerna innebär att riskvikterna för bolån höjs (flera av de största aktörerna har idag genomsnittliga riskvikter ned mot 5 procent enligt Finansinspektionen)

²² Finansinspektionen, Riskviktgolv för svenska bolån, FI Dnr 12-11920

²³ High-level Expert Group on reforming the structure of the EU banking sector, final report, Brussels 2 October 2012

²⁴ http://ec.europa.eu/internal_market/consultations/2012/hleg-banking_en.htm

Konkurrens- och statsstödsregler

Dessa frågor hanteras av generaldirektoraten för Inre marknaden och tjänster respektive Konkurrens (DG MARKT resp. DG COMP)

Tjänster av allmänt ekonomiskt intresse (SGEI)

är ekonomisk verksamhet som inte skulle kunna produceras enbart av marknadskrafterna, eller åtminstone inte i form av en prisvärd tjänst som är tillgänglig för alla, utan åtskillnad. SGEI utförs i allmänhetens intresse under villkor som fastläggs av staten, som föreskriver en offentlig tjänsteskyldighet för en eller flera leverantörer.

SGEI sträcker sig från stora kommersiella aktiviteter, såsom post-tjänster, energiförsörjning, telekommunikation eller kollektivtrafik, till sociala tjänster, som omsorgen om äldre och funktionshindrade.

Källa: FAQ på EU:s webbplats

Den fria konkurrensen har varit en central fråga inom EU från allra första början. För bostadspolitiken innebär denna grundläggande princip bland annat att det som huvudregel inte är tillåtet med statsstöd till bostadsbyggande. Som statsstöd räknas alla former av stöd med offentliga medel, även till exempel skattelättnader samt lån och lånegarantier som höjer ett företags kreditvärdighet i förhållande till konkurrenterna. Men undantag kan medges om eventuella statliga stöd anmäls till och godkänns av EU-kommissionen. Det finns också en rad generella undantag från förbudet mot statsstöd, såväl i fördraget som genom särskilda förordningar. Därutöver kan bestämmelserna om statsstöd till tjänster av allmänt ekonomiskt intresse vara tillämpliga inom bostadssektorn.

Tjänster av allmänt ekonomiskt intresse

EU:s statsstödsregler för *tjänster av allmänt ekonomiskt intresse* (services of general economic interest, förkortat SGEI) syftar till att ge utrymme för att använda offentliga medel till verksamheter som har ett starkt allmänintresse, även i de fall de bedrivs på en marknad och alltså i princip lyder under EU:s generella förbud mot statsstöd. Europeiska kommissionen genomförde under 2011 och våren 2012 en översyn av dessa regler.

Almuniapaketet underlättar tillämpningen av reglerna

Den sista pusselbiten i Europeiska kommissionens översyn av statsstödsreglerna för tjänster av allmänt ekonomiskt intresse kom i april 2012. Det så kallade Almuniapaketet²⁵ består av fyra dokument från kommissionen, som tillsammans ska underlätta tillämpningen av statsstödsreglerna för den här typen av verksamheter:

- Ett **meddelande** med klargöranden av vissa nyckelbegrepp²⁶

²⁵ efter Joaquin Almunia som ledde arbetet med översynen

²⁶ K(2011) 9404 slutlig

- En **förordning** om stöd av mindre betydelse till tjänster av allmänt ekonomiskt intresse²⁷
- Ett **beslut** om tillämpningen av artikel 106.2, dvs. villkoren för när statligt stöd till allmännyttiga tjänster inte behöver anmälas till kommissionen²⁸
- **Rambestämmelser**, som anger hur stöd som anmäls till kommissionen ska bedömas²⁹

Meddelandet klargör begreppen

I meddelandet förklaras innebörden av vissa grundläggande begrepp som används när det gäller tjänster av allmänt ekonomiskt intresse, till exempel *företag* och *ekonomisk verksamhet* samt vad som utgör *statliga medel* och hur *påverkan på handeln* ska tolkas. Här diskuteras även begreppet *tjänster av allmänt ekonomiskt intresse*:

”Begreppet tjänster av allmänt ekonomiskt intresse är ett föränderligt begrepp som bland annat beror på medborgarnas behov, den tekniska utvecklingen och marknadsutvecklingen samt sociala och politiska preferenser i den berörda medlemsstaten. Domstolen har slagit fast att tjänster av allmänt ekonomiskt intresse är tjänster som har vissa särdrag jämfört med andra typer av ekonomisk verksamhet.” /.../”I avsaknad av särskilda unionsbestämmelser som fastställer räckvidden för tjänster av allmänt ekonomiskt intresse har medlemsstaterna stor handlingsfrihet när det gäller att definiera en viss tjänst som en tjänst av allmänt ekonomiskt intresse och att bevilja tjänsteleverantören ersättning för tillhandahållandet av tjänsten.”³⁰ (Se även förklaring i tidigare ruta)

Regionkommittén har särskilt påpekat att det är medlemsstaternas och de lokala och regionala myndigheternas ansvar att definiera tjänster av allmänt intresse inom den sociala bostadspolitik och hur dessa ska tillhandahållas samt att kommissionen inte har befogenhet att fastställa villkoren för tilldelning av sociala bostäder och inte heller att fastställa de hushållskategorier vars sociala behov inte kan uppfyllas av marknadskrafterna på egen hand.³¹

Förordningen om De minimis höjer fribeloppsgränsen

Förordningen om stöd av mindre betydelse – ”de minimis” – för tjänster av allmänt ekonomiskt intresse innebär att i de fall det rör sig om en tjänst av allmänt intresse så kan stöd upp till 500 000 euro per tre år lämnas utan anmälan till kommissionen och i princip utan andra särskilda krav. Det företag som får stödet bör skriftligen ha fått i uppdrag att utföra den tjänst som stödet avser men det finns inga redovisningskrav. Tanken är att om det rör sig om så små belopp så ska kommissionen lägga sig i så lite som möjligt. Förordningen antogs i april 2012. Det är framförallt genom denna förordning som kommissionen uppfyller det ena syftet med översynen – att förenkla för medlemsländerna att stödja mindre omfattande allmännyttiga verksamheter av lokal karaktär.

²⁷ Kommissionens förordning (EU) nr 360/2012

²⁸ K(2011) 9380 slutlig

²⁹ K(2011) 9406 slutlig

³⁰ K(2011) 9404 slutlig

³¹ (2012/C 9/02) Regionkommitténs yttrande i oktober 2011 om ”En Europeisk Agenda för Subventionerade bostäder”

Kommissionens beslut anger villkoren

Beslutet ska fungera som tillämpningsföreskrifter i förhållande till de ytterst knapphändiga regler som finns i Lissabonfördraget, om statsstöd till tjänster av allmänt intresse. Här preciseras villkoren för att ett stöd till en tjänst av allmänt ekonomiskt intresse ska anses förenligt med den inre marknaden och därför undantas från anmälningsplikten. Det handlar om:

- att det ska finnas ett tydligt uppdrag i ett eller flera officiella dokument,
- att det på olika sätt säkerställs att ersättningen inte medför en ekonomisk fördel som skulle snedvrída konkurrensen och
- att samhället inte överkompenserar den som tillhandahåller tjänsten.

I förhållande till tidigare regler är det framförallt fråga om förtydliganden. Beslutet gäller retroaktivt i de fall det innebär att ett stöd ska anses vara förenligt med EU-reglerna, dvs. om det är till fördel för stödgivaren.

Rambestämmelser för avgöranden efter anmälan till kommissionen

Rambestämmelserna ska användas i de fall en tilltänkt stödform inte bedöms kunna uppfylla kraven i ”beslutet”, och där det inte heller är fråga om stöd av mindre betydelse. Stödet måste då anmälas till kommissionen, som först gör en bedömning av om inte villkoren i beslutet trots allt kan anses vara uppfyllda. Om så inte är fallet avgör kommissionen utifrån rambestämmelserna om stödet är förenligt med den inre marknaden. Kommissionen tillämpar dessa nya rambestämmelser från 31 januari 2012, även om det gäller stöd som beviljats före detta datum.

Syftet med översynen

Syftet med översynen av statsstödsreglerna för tjänster av allmänt ekonomiskt intresse var bland annat att förenkla och förtydliga reglerna samt att öppna för en mindre strikt tillämpning när det gäller verksamheter som är små, lokala eller har ett socialt syfte och som inte kan förväntas snedvrída konkurrensen eller påverka handeln mellan medlemsländerna i någon nämnvärd utsträckning.

Konsekvenser på svensk bostadsmarknad

Kommissionens uttalanden i samband med lanseringen av Almuniapaketet, liksom det ovan relaterade syftet med översynen, tyder på att man vill att dessa regler ska tillämpas mer och att de inte ska ses som något perifert och krångligt undantag till förbudet mot statsstöd utan som ett uttryck för EU:s gemensamma värderingar. Det handlar om att medborgarna ska erbjudas allmännyttiga tjänster av god kvalitet.

Reglerna har hittills inte tillämpats på svensk bostadsmarknad. Enligt lagen om allmännyttiga kommunala bostadsaktiebolag³² är huvudregeln att de allmännyttiga bostadsföretagen ska drivas enligt affärsmässiga principer och kommunerna måste alltså iaktta EU:s generella statsstödsregler i förhållande till sina bostadsföretag. Men översynen

³² Lag (2010:879) om allmännyttiga kommunala bostadsaktiebolag

aktualiserar det påpekande som regeringen gjorde vid införandet av den nya lagen om allmännyttiga bostadsföretag,

”att det inte går att utesluta möjligheterna att använda reglerna om tjänster av allmänt ekonomiskt intresse på bostadsförsörjningsområdet.”³³

Två tillämpningsområden

En första förutsättning för att kunna tillämpa reglerna i ”beslutet” är att tjänsten i fråga faller inom tillämpningsområdet. När det gäller bostadsrelaterade tjänster är det två tillämpningsområden som kan bli aktuella: Det ena är *sociala tjänster*. Hit hör bland annat ”socialt subventionerat boende” samt ”vård och social integrering av sårbara grupper”. För sociala tjänster finns ingen beloppsbegränsning. Det andra är stöd till tjänster av allmänt ekonomiskt intresse *som inte överstiger 15 miljoner euro per år och tjänst*. I en svensk kontext förefaller det senare tillämpningsområdet mest gångbart. Här har reglerna skärpts jämfört med tidigare, då beloppsbegränsningen var 30 miljoner euro per år och tjänst.

Det första rättsfallet som analyserats under de nya reglerna gällde ersättning till UK Post Office och godkändes 28 mars 2012³⁴.

Inhemska initiativ med koppling till SGEI-regelverket

Göteborgs Stad har låtit ta fram rapporten ”Ett socialt blandat boende i Göteborg”³⁵, som tittar närmare på om delar av europeiska modeller för Social Housing kan komma till användning i Sverige. Med rapporten har kommunen velat visa att det finns europeiska system för att åstadkomma inkluderande bostadsområden och att det finns gott om exempel på hur detta fungerar, med småskaliga lösningar för en social blandning. Även om rapporten kommer fram till att det inte helt saknas utrymme för att gå vidare konstateras det att Sverige saknar det verktyg i arbetet för ett inkluderande boende och för social blandning som Social Housing innebär och som förutsätter tillämpning av SGEI-reglerna.

I november 2012 publicerade SKL en kunskapsöversikt över verksamma åtgärder inom ramen för kommunernas bostadsförsörjningsansvar. Rapporten är framtagen av två forskare vid Malmö Högskola. I rapporten lyfter forskarna i en av fem slutsatser fram frågan om att använda SGEI-regelverket. Enligt forskarna bör staten överväga att se över möjligheterna att tillämpa EUs regler för tjänster av allmänt ekonomiskt intresse för att möjliggöra statligt stöd till åtgärder som främjar integration och social sammanhållning³⁶.

³³ prop. 2009/10:185, s. 28

³⁴ enligt Joaquin Almunia i ett tal på ett forum för experter på statsstödsfrågor i Bryssel i juni 2012 <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=SPEECH/12/424>

³⁵ Göteborgs Stad 2012

³⁶ Att främja integration och social sammanhållning. En kunskapsöversikt över verksamma åtgärder inom ramen för kommunernas bostadsförsörjningsansvar (2012)

Nytt initiativ till modernisering av statsstödsreglerna

Kommissionen antog den 8 maj 2012 ett meddelande om en modernisering av det statliga stödet i EU. Initiativet kallas State Aid Modernisation och förkortas SAM. Avsikten är att få igång en politisk debatt om en modernisering av kontrollen av statligt stöd.³⁷ Under hösten 2012 hölls ett offentligt samråd, där kommissionen tog in synpunkter från medlemsländer och berörda aktörer om dels *handläggningen av klagomål på statligt stöd* och dels *kommissionens metoder för informationsinsamling i samband med sina granskningar*, med sikte på en reform av dessa båda aspekter.³⁸

Behov av att fokusera på de betydelsefulla fallen

Kommissionen understryker behovet av prioritering och hårdare granskning av stöd som kan ha en betydande inverkan på den inre marknaden, medan undersökningen av enklare ärenden av mer lokal karaktär och med ringa effekt på handeln bör förenklas.³⁹

Konkurrenskommissionären Joaquin Almunia berättar om initiativet i ett tal, där han pekar på den stora mängden av ärenden som kommissionen har att hantera och understryker behovet av att fokusera på fall som verkligen snedvrider konkurrensen:

“The third pillar is our determination to shift the focus of our control from a case-to case to a more structured policy approach. At the end of April there were 760 pending cases, and quite a few of them would probably have only a limited impact on the internal market. I believe that we have to handle fewer cases of this sort and focus instead on the aid that can really distort competition in the EU.”⁴⁰

Statsstöden ska korrigera marknadsmisslyckanden

Kommissionen påpekar att statsstöd bör ha en stimulanseffekt och fungerar bäst där det inriktas på ett marknadsmisslyckande och därmed kompletterar privata satsningar.⁴¹ Joaquin Almunia konstaterar i sitt tal att statsstöd är fullt legitimt om det behövs för att korrigera marknadsmisslyckanden:

“In our social-market economy, public support to firms is fully justified – it is in fact needed – to give our people the goods and services that the market would not deliver in fair and equal terms or would not deliver at all.”⁴²

³⁷ COM(2012) 209 Modernisering av det statliga stödet i EU

³⁸ Samrådsdokument. Modernisering av det statliga stödet: reform av förfarandena för statligt stöd. Europeiska kommissionen GD Konkurrens, 13 juli 2012

³⁹ COM(2012) 209 Modernisering av det statliga stödet i EU

⁴⁰ Joaquin Almunias tal “The State Aid Modernisation Initiative” på EStALI – European State Aid Law Institute, 10th Experts' Forum on New Developments in European State Aid Law, Bryssel 7 juni 2012

⁴¹ COM(2012) 209 Modernisering av det statliga stödet i EU

⁴² Joaquin Almunias tal “The State Aid Modernisation Initiative”

Översynen av SGEI en av utgångspunkterna

Erfarenheterna från översynen av statsstödsreglerna för tjänster av allmänt ekonomiskt intresse utgör en av utgångspunkterna för initiativet:

”The initiative builds on the experience we have gained with the SGEI reform and follows some of its principles; but is decidedly broader in scope.”⁴³

Bakgrunden till initiativet är att gällande regler såväl som kommissionens procedurram för hanteringen av dessa ärenden är krångliga och komplicerade. Dessutom håller giltighetstiden för flera viktiga instrument i statsstödsreglerna på att löpa ut. Även utarbetandet av nya regler för strukturfonderna nämns som en bakgrund. Initiativet Modernisering av statsstöd har tre syften:

- Främja tillväxt på en starkare, dynamisk och konkurrenskraftig inre marknad
- Inrikta insatserna på de fall som mest påverkar den inre marknaden
- Enhetligare regler och snabbare beslut.⁴⁴

Kommissionen öppnade ett allmänt samråd för att få synpunkter från medlemsländerna och aktörerna om handläggningen av klagomål på statligt stöd och kommissionens metoder för informationsinsamling i samband med sina granskningar. Samrådet pågick till 5 oktober 2012. Från svenskt håll lämnades ett yttrande från SKL.⁴⁵

Europeiska ekonomiska och sociala kommittéen har avlämnat ett yttrande⁴⁶, som publicerades i Europeiska unionens officiella tidning den 15 januari 2013. Regionkommittén har avlämnat ett yttrande⁴⁷, som publicerades i Europeiska unionens officiella tidning den 19 januari 2013.

Översyn av *De minimis*-förordningen

Som ett viktigt inslag i initiativet att modernisera statsstöden ingår en översyn av förordningen från 1998 om stöd av mindre betydelse, ”de minimis”, som löper ut den 31 december 2013. Här avses alltså den generella *De minimis*-förordningen, som gäller parallellt med den nya *De minimis*-förordningen för tjänster av allmänt ekonomiskt intresse. Kommissionen uppmanar övriga EU-institutioner, medlemsstater och intressenter att bidra till översynen av denna förordning. Man vill samla in så mycket information som möjligt, bland annat om hur förordningen om stöd av mindre betydelse har tillämpats i medlemsstaterna. Ett offentligt samråd öppnades 26 juli och pågick till 18 oktober 2012. Näringsdepartementet och Svenskt Näringsliv lämnade yttranden från Sverige.⁴⁸

⁴³ Ibid.

⁴⁴ COM(2012) 209 Modernisering av det statliga stödet i EU

⁴⁵ http://ec.europa.eu/competition/consultations/2012_state_aid_reform_procedures/swedish_association_local_regional_authorities_sv.pdf

⁴⁶ Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittéen om ”Modernisering av det statliga stödet i EU” (2013/C 11/11)

⁴⁷ Yttrande från Regionkommittén om ”Modernisering av det statliga stödet i EU” (2013/C 17/06)

⁴⁸ http://ec.europa.eu/competition/consultations/2012_de_minimis/sv_ministryindustry_sv.pdf respektive

http://ec.europa.eu/competition/consultations/2012_de_minimis/sv_enterprises_en.pdf

Minskad administration men ökade krav på samarbete

Kommissionen vill minska den administrativa bördan för myndigheter och stödmottagare när det gäller mindre belopp. Men samtidigt vill man ställa högre krav på medlemsländerna

”Kommissionen kommer att förvänta sig ett bättre samarbete med medlemsstaterna i fråga om kvalitet och snabbhet vid lämnande av information och utarbetande av anmälningar samt effektiva nationella system /.../, som garanterar att statliga stödåtgärder som undantagits från anmälningsskyldigheten är förenliga med unionslagstiftningen. Man kan tänka sig att lätta på anmälningsplikten och därmed den administrativa bördan endast om de nationella myndigheterna uppvisar ett större engagemang och presterar bättre resultat när det gäller regel efterlevnaden.”⁴⁹

Övriga offentliga samråd kring statsstödsregler

Ett annat offentligt samråd 2012 gällde tillämpningen av gemenskapens riktlinjer för statligt stöd för att främja riskkapitalinvesteringar i små och medelstora företag och om små och medelstora företags tillgång till finansiering i allmänhet. Kommissionen ville ha synpunkter inför en översyn av dessa riktlinjer under år 2013. Samrådet pågick till 5 oktober 2012. Även i detta samråd har Näringsdepartementet lämnat svar.

Pågående offentliga samråd finns på webbplatsen för DG COMP (Konkurrensdirektoratet) och nås via länken: <http://ec.europa.eu/competition/consultations/open.html>

Få svenska effekter av Residex-fallet

I ”EU och bostadspolitik 2011”⁵⁰ redogjordes för ett domstolsavgörande i EU-domstolen⁵¹ som visar hur EU anser att konkurrensförhållandena ska återställas i fall då garantier ställs med så gynnsamma villkor att de kan betraktas som otillåtet statsstöd. Direkta tillämpningar till följd av avgörandet, som kom i december 2011, har Boverket inte kunnat finna. Under inledningen av 2012 publicerade emellertid SABO, SKL och Kommuninvest en handledning, ”En modell för kommunal borgensavgift till kommunala bostadsaktiebolag”⁵², till kommunerna. Handledningen borde bidra till att minimera fall av överträdelser framöver. Strax före avgörandet i Residex-fallet lämnades ett betänkande, Ogiltigt statsstöd (SOU 2011:69), till regeringen. I betänkandet berörs bland annat frågor som har anknytning till Residex-fallet, men som utredningen, av naturliga skäl, inte kunde belysa utifrån avgörandet. Det återstår därför att se på vad sätt en eventuell proposition hanterar utgången av Residex-fallet.

⁴⁹ COM(2012) 209 Modernisering av det statliga stödet i EU, sid 8, punkt 21

⁵⁰ Boverket (2012)

⁵¹ C-275/10 Begäran om förhandsavgörande. Målet fördes i en holländsk domstol mellan bolaget Residex Capital IV CV och Gemeente Rotterdam (Rotterdams kommun)

⁵² http://www.sabo.se/aktuellt/nyheter_s/2012/mar/Sidor/Gemensam-modell-f%C3%B6r-kommunal-borgensavgift.aspx

Nya överklaganden i ”det holländska fallet”

Boverket har i tidigare rapporter⁵³ redogjort för tre mål som varit uppe i EU-tribunalen med anledning av EU-kommissionens beslut den 15 december 2009 om allmännyttan i Nederländerna. Två av målen hade anhängiggjorts av holländska allmännyttiga bolag och det tredje av ett privat bostadsbolag. I tre avgöranden avvisade tribunalen respektive talan under 2011 och 2012. De allmännyttiga bolagen har överklagat till EU-domstolen och gör gällande att ansökan har avvisats på felaktiga grunder.⁵⁴ Frågan rör i korthet vilka begränsningar avseende uthyrning som den holländska allmännyttan måste acceptera för att inte bryta mot EU:s statsstödsregler. Det vill säga, hur stor andel av det egna beståndet som måste hyras ut som ”Social Housing” samt vilka inkomstgränser som ska gälla för hyresgästerna. Sådana begränsningar har börjat implementeras i Nederländerna, men den holländska allmännyttan ser uppenbarligen fortfarande en möjlighet att få kommissionens beslut upphävt av EU-domstolen och därigenom stoppa implementeringen.

Franska socialbostäder EU-anmälda

Franska staten, och i förlängningen bostadsorganisationen för sociala bostäder, HLM, anmäldes i maj till EU-kommissionen av UNPI, som organiserar privata fastighetsägare i Frankrike⁵⁵. UNPI anser att HLM upplåter en alltför stor del av sina bostäder till hushåll med förhållandevis höga inkomster och att ca 1 miljon människor som skulle kunna efterfråga bostäder på den privata marknaden i stället belastar de sociala bostadsföretagens bestånd. UNPI hävdar även att franska socialbostäder är överkompenserade, dvs. får för hög ersättning.

UNPI grundar sin anmälan på tre huvudskäl: För det första motsvarar kraven för att komma ifråga för sociala bostäder inte reglerna, såsom dessa kommer till uttryck i regelverket för tjänster av allmänt ekonomiskt intresse, för det andra är systemet inte transparent nog för att kunna avgöra om HLM överkompenseras och för det tredje saknas det lämpligt förfarande eller instrument för att kontrollera om överkompensation sker.

Ärendet har anknytning till de ovan nämnda ärendena som avgjorts i Tribunalen avseende den holländska allmännyttan⁵⁶. Bland de problem som aktualiseras genom anmälan finns bl.a. frågan i vad mån statsstöden verkligen gynnar dem som bäst behöver stödet eller om det även gynnar bättre bemedlade och därigenom snedvrider konkurrensen gentemot privata fastighetsägare.

⁵³ Se Boverket ”EU och bostadspolitiken 2011”, februari 2012

⁵⁴ C-132/12 P och C-133/12 P

⁵⁵ Ärendenumret hos kommissionen är SA34751 (2012/CP)

⁵⁶ Ärendenummer C-133/12 respektive C-132/12

”Social housing” – aktuell fråga i EU-organ

EESK:s initiativ om politik för ”social housing”

Den Europeiska ekonomiska och sociala kommittén kom i december 2012 med ett initiativyttrande⁵⁷ på temat ”Frågeställningar som rör definitionen av subventionerat boende⁵⁸”. I yttrandet framhålls att kommissionens beslutspraxis ifråga om definitionen av subventionerat boende som en tjänst av allmänt ekonomiskt intresse har direkta återverkningar för hur medlemsstaterna organiserar, finansierar och definierar subventionerat boende, och att detta kan inverka negativt på medlemsstaternas möjligheter att tillgodose rätten till bostad.

”Om en medlemsstat av budgetsäl eller till följd av en alltför restriktiv definition av utsatta personer eller missgynnade sociala grupper inte längre kan anpassa utbudet på subventionerade bostäder till medborgarnas reella behov, [...] kan den universella rätten till dräglig bostad till rimligt pris inte genomföras utan kraftiga ingripanden av de offentliga myndigheterna på den privata marknaden.”

Exempel hämtas från Nederländerna, där ett kommissionsbeslut har förändrat förutsättningarna för den holländska allmännyttan, och Frankrike, där ett aktuellt klagomål mot den franska staten ifrågasätter nivån på de inkomsttak som ger rätt till subventionerat boende (se ovan.)

I yttrandet lyfts även det svenska exemplet:

”I Sverige har vägran att tillämpa denna beslutspraxis lett till att de offentliga myndigheterna har uteslutit subventionerat boende från området för tjänster av allmänt ekonomiskt intresse, och därmed äventyras finansieringen i form av ersättning för tjänster av allmänt ekonomiskt intresse, som är den enda form av finansiering som är förenlig med fördragets förbud mot statligt stöd⁵⁹.”

Kommittén anser att nationella mål behöver kompletteras med konkreta åtgärder på EU-nivå och efterfrågar en rättslig ram som gynnar utvecklingen av subventionerat boende i Europeiska unionen.

Den rättsliga ramen bör främja utvecklingen av subventionerat boende i medlemsstaterna, både när det gäller finansiering och ifråga om definitioner och funktioner. Kommittén lyfter lovvärda initiativ och riktar rekommendationer till kommissionen⁶⁰, men även till parlamentet och rådet.

Vidare framhåller Kommittén att en politik för subventionerat boende kan bidra till målen för Europa 2020-strategin och en bättre ekonomisk styrning och bör fullvärdigt integreras i målen för detta.

”Det subventionerade boendet kan utgöra ett konkret och effektivt svar på kommissionens och rådets önskan att förstärka den ekonomiska styrningen i euroområdet, särskilt genom övervakning av prisbubblor på bostadsmarknaden och dessa prisbubblors förödande återverkningar på den makroekonomiska och sociala balansen.”

⁵⁷ TEN/484 Issues with defining Social Housing

⁵⁸ ”Social Housing” i den engelska originaltexten

⁵⁹ ”In Sweden, the refusal to apply this decision-making method has led to the public authorities excluding social housing from the scope of services of general economic interest, which jeopardises its funding in the form of public service compensation that is the only form compatible with the principle of prohibiting State aid under the Treaty.”

⁶⁰ Stöd till energieffektiviseringar och anpassningsåtgärder till följd av en åldrande befolkning, sänkt moms med mera.

Betänkande bereds inom parlamentet

Inom Europaparlamentet arbetar Kommittén för sysselsättning och socialpolitik på ett förslag till betänkande som går under namnet "Social Housing in the European Union"⁶¹. Ett utkast daterat den 28 januari 2013 finns, dock enbart på franska⁶².

Affordable housing – EU-stöd efterfrågas

Under de senaste åren har bl.a. IUT⁶³ och CECODHAS⁶⁴, exempelvis inom European Housing Forum, drivit frågan om behovet av "affordable housing". Termen har ingen entydig definition men rent allmänt rör det sig om bostäder av god standard som även kan efterfrågas av låg- och medelinkomsttagare.

CECODHAS kampanj "Affordable Housing Wanted" startades under 2012 och riktar sig direkt till EU:s centrala institutioner.⁶⁵

European Housing Forum publicerade i mars 2012 en skrift med rekommendationer till bl.a. beslutande organ i EU. Skriften "Affordable Housing for All – Policy Implications of Shrinking Budgets"⁶⁶ baserar sig på en föreläsningsserie som hölls under 2011. Slutsatserna som lyfts är att bostadspolitiken är och ska vara en nationell angelägenhet samtidigt som EU kan och bör anta en stödjande roll, i huvudsak genom att:

- Betona vikten av att bostadspolitiken är neutral gentemot olika upplåtelseformer
- Vara drivande för integrerad hållbarhet på boendområdet inom ramen för sammanhållningspolitiken 2014 – 2020
- Tillhandahålla en plattform för att utbyta goda exempel och förbättra förståelsen för hur bostadsmarknaden fungerar
- Stödja nationell bostadspolitik via EU:s finansieringsmekanismer⁶⁷.

Till skillnad från EESK är inget av ovan nämnda organ en del av EU:s organisation. I skenet av ovan redovisade yttrande från EESK rörande subventionerat boende, och andra initiativ⁶⁸ kan man dock konstatera att detta är frågor som EU-kommissionen kommer att behöva ta ställning till.

⁶¹ 2012/2293(INI)

⁶² [http://www.europarl.europa.eu/oeil/popups/ficheprocedure.do?lang=en&reference=2012/2293\(INI\)](http://www.europarl.europa.eu/oeil/popups/ficheprocedure.do?lang=en&reference=2012/2293(INI))

⁶³ International Union of Tenants

⁶⁴ European Liaison Committee for Social Housing, europeiskt nätverk bestående av allmännyttiga, kooperativa och sociala bostadsorganisationer

⁶⁵ <http://www.housingeurope.eu/campaigns/affordable-housing-wanted>

⁶⁶ http://www.iut.nu/EU/EHF/IUT_EHF_Brochure_2012.pdf

⁶⁷ Advocating the importance of tenure-neutral housing policies, Promoting integrated sustainability in housing within the Cohesion Policy 2014-2020, Providing a platform for the exchange of best practices and improvement of its understanding in how housing markets work, Assisting national housing policies through EU funding mechanisms

⁶⁸ Exempelvis Regionkommitténs "En agenda för subventionerat boende" 2011

Regional- och urbanpolitik

Dessa frågor hanteras av
 Generaldirektoratet för
 Regionalpolitik, DG REGIO
 respektive Europeiska
 Parlamentets utskott REGI

EU:s regionalpolitik refereras ofta till som ”sammanhållningspolitiken”. Den ekonomiska, sociala och numera även territoriella sammanhållningen handlar om att minska eftersläpningen i de minst gynnade regionerna för att därigenom minska klyftorna mellan de olika regionerna inom EU. Målet är att modernisera regioner som har halkat efter så att de kan komma ikapp resten av EU. Sammanhållningspolitiken omfattar hundratusentals projekt över hela EU, som får stöd från strukturfonderna och från Sammanhållningsfonden.

Strukturfonderna 2014-2020

Strukturfonderna står för en stor del av EU:s budget och är det viktigaste instrumentet för att genomföra EU:s sammanhållningspolitik. Syftet är att minska skillnader i utvecklingsnivå mellan olika regioner inom EU, varför större delen av fondmedlen går till projekt i de fattigaste länderna. Det finns två strukturfonder – Europeiska regionala utvecklingsfonden (ERUF eller på engelska ERDF) och Europeiska socialfonden (ESF). Nuvarande programperiod löper ut 2013 och förhandlingar om inriktningen nästa programperiod pågår. Utgångspunkten är kommissionens förslag från oktober 2011⁶⁹. Det innehåller dels ett övergripande regelverk med gemensamma regler för strukturfonderna och andra fonder, dels specifika bestämmelser för Regionalfonden, Socialfonden respektive Sammanhållningsfonden.⁷⁰

Regionalfonden öppnas för insatser i bostäder

Det ser ut som om strukturfonderna skulle kunna få större betydelse i bostads- och urbanpolitiska sammanhang framöver. Regionalfonden har

⁶⁹ http://ec.europa.eu/regional_policy/what/future/proposals_2014_2020_en.cfm

⁷⁰

http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/regulation/pdf/2014/proposals/regulation2014_leaflet_sv.pdf

visserligen på senare år i viss mån öppnats upp för åtgärder relaterade till bostäder, även i de mer utvecklade medlemsländerna, men bara upp till tre procent, något som Sverige valt att inte utnyttja. Nu vill man ta bort alla begränsningar av hur mycket som får gå till åtgärder i bostäder.

Minst 20 procent för klimatåtgärder

Europeiska kommissionens förslag till inriktning på strukturfonderna under programperioden 2014-2020 innebär till att börja med att i de mer utvecklade regionerna ska minst 20 procent av regionalfondens pengar reserveras för åtgärder som främjar övergången till en koldioxidsnål ekonomi inom alla sektorer. Eftersom man samtidigt öppnar upp helt för åtgärder i bostäder så skulle detta kunna ge en möjlighet att använda fondmedel för att stödja energieffektivisering och omställning till förnybar energi inom bostadssektorn, till exempel i samband med upprustningen av delar av miljonprogramsbebyggelsen.

Kommissionen pekar också ut övergången till en koldioxidsnål ekonomi som en av elva så kallade *investeringsprioriteringar*, och här nämns bostadssektorn explicit:

”att stödja energieffektivitet och användning av förnybar energi inom offentliga infrastrukturer och inom bostadssektorn”.⁷¹

Sveriges andel av strukturfonderna är relativt begränsad och här rör det sig bara om en del av de regionalfondsmedel som ska fördelas inom Sverige. Men det borde kunna få betydelse om medlen kanaliseras till att möjliggöra att fler energiåtgärder genomförs i samband med renovering eller till demonstrationsprojekt för teknikutveckling, som kan ge hävstångseffekter. Observera dock att regionalfondens uppgift är att ”bidra till finansieringen av stöd som ska förstärka den ekonomiska, sociala och territoriala sammanhållningen genom att motverka de viktigaste regionala obalanserna genom stöd till utveckling och strukturell anpassning av regionala ekonomier, bland annat omstrukturering av industriregioner på tillbakagång och regioner som utvecklas långsammare.”⁷²

ReK vill ha större flexibilitet i fråga om stödbeloppet till bostäder

Regionkommittén har begärt att reglerna för stöd från EU:s strukturfonder till energirenovering av bostäder inom ramen för den sociala sammanhållningspolitiken ska omarbetas så att varje region ges större flexibilitet när det gäller de stödbelopp som allokeras till denna verksamhet.⁷³

Påtryckningar från bostadssektorn på hemmaplan

I Sverige har SABO uppvaktat Näringsdepartementet för att uppmärksamma den svenska regeringen på möjligheten att använda

⁷¹ KOM(2011) 614 Förslag till ny förordning om Europeiska regionala utvecklingsfonden, artikel 5 pkt 4 c

⁷² KOM(2011) 614 Förslag till ny förordning om Europeiska regionala utvecklingsfonden, artikel 2

⁷³ (2012/C 9/02) Regionkommitténs yttrande i oktober 2011 om ”En Europeisk Agenda för Subventionerade bostäder”

strukturfondsmedel för att stödja energieffektivitet och användning av förnybar energi i bostadssektorn.⁷⁴

Fem procent till hållbar stadsutveckling

Av intresse ur ett bostadsmarknadsperspektiv är att förslaget från Europeiska kommissionen också är att låta regionerna investera i social infrastruktur, fysisk förnyelse av nedgångna bostadsområden i städerna och även mer generellt i hållbar stadsutveckling. En av investeringsprioriteringarna i kommissionens förslag till ny ERUF-förordning är

”att främja social inkludering och bekämpa fattigdom genom att stödja fysiskt och ekonomiskt återställande av utarmade stads- och landsbygdssamhällen”⁷⁵

Kommissionen föreslår att minst fem procent av regionalfondens medel ska gå till hållbar stadsutveckling, inklusive inrättandet av en stadsutvecklingsplattform för främjande av kapacitetsuppbyggnad och erfarenhetsutbyte. En förteckning ska upprättas över städer där integrerade insatser för hållbara stadsutveckling ska genomföras. Med ”integrerade” åtgärder avses insatser för att tackla ekonomiska, miljö- och klimatmässiga samt samhällseliga utmaningar som påverkar stadsområdena. Förteckningen ska innehålla högst 20 städer per medlemsland och sammanlagt högst 300 europeiska städer, företrädesvis befolkningstäta städer och städer som har en strategi för integrerade åtgärder.⁷⁶

Medlemsstaterna bör identifiera de städer där integrerad hållbar stadsutveckling får sammanhållningspolitiskt stöd för att stärka städernas roll i programmet och för att se till att minst 5 procent av ERUF-resurserna investeras i integrerade åtgärder för hållbar stadsutveckling.⁷⁷

Europeiska socialfonden ska få en starkare social dimension

I förslaget till ny förordning för europeiska socialfonden anges att ESF-stödet ska inriktas på fyra tematiska mål, däribland sysselsättning och arbetskraftens rörlighet samt främjande av social inkludering och fattigdomsbekämpning (i linje med Europa 2020-strategin).

Kommissionen föreslår att ESF:s andel av den totala sammanhållningsbudgeten ökar och att minst 20 procent ska avsättas till social inkludering och fattigdomsbekämpning. Större vikt ska läggas vid att stödja de mest utsatta och marginaliserade grupperna.

⁷⁴ http://www.sabo.se/aktuellt/nyheter_s/2012/dec/Sidor/SABO-uppvaktar-N%c3%a4ringsdepartementet-om-strukturfonder.aspx

⁷⁵ KOM(2011) 614 Förslag till ny förordning om Europeiska regionala utvecklingsfonden, artikel 5 pkt 9 b

⁷⁶ KOM(2011) 614 Förslag till ny förordning om Europeiska regionala utvecklingsfonden, artikel 7 och 8

⁷⁷ http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/informat/2014/urban_sv.pdf

I mars lämnade kommissionen sitt förslag till **gemensamt strategiskt ramverk** för de olika fonderna (GSR (eng. CSF)). Ramverket innebär ökad fokus på den sammantagna effekten av EU:s insatser snarare än på enskilda EU-program. Det gemensamma strategiska ramverket ska bidra till uppfyllelse av Europa 2020-strategin och är även kopplat till EU:s ekonomiska styrning. Den föreslagna förordningen om gemensamma bestämmelser ställer upp *elva tematiska mål för sammanhållningspolitiken*, däribland övergången till en koldioxidsnål ekonomi, sysselsättning och stöd till arbetskraftens rörlighet respektive social inkludering och bekämpande av fattigdom. För varje tematiskt mål fastställs sedan insatsområden eller "prioriterade investeringar."

Harmonisering av reglerna för olika fonder

Kommissionen vill förenkla och införa gemensamma regler för de olika fonderna och på så vis främja samutnyttjande. Det ska till exempel gå bra att kombinera medel från regionalfonden och socialfonden.

Tillväxtverket konstaterar att det under innevarande programperiod varit få strukturfondsprojekt i Sverige med samverkan mellan olika fondprogram och rekommenderar ökad samverkan mellan till exempel Europeiska Socialfonden och Regionala utvecklingsfonden under nästa programperiod.⁷⁸

Ökad och mer flexibel användning av finansieringsinstrument

Kommissionen vill även uppmuntra och öka användningen av finansiella instrument i sammanhållningspolitiken, i syfte att komplettera traditionell bidragsbaserad finansiering. Potentiella mottagare av den här typen av stöd kan exempelvis vara små- och medelstora företag, projekt som syftar till urban utveckling eller energieffektiviserande åtgärder och enskilda medborgare⁷⁹.

Mer information om finansiella instrument finns i kommissionens arbetsdokument "Financial Instruments in Cohesion Policy"

(SWD(2012)36):

http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/communic/financial/financial_instruments_2012_en.pdf

Vad händer nu?

Förslaget till förordningar för strukturfonderna behandlas parallellt i Ministerrådet och Europaparlamentet och dessa båda institutioner måste komma överens om ett beslut och sedan rösta igenom det var för sig. Bestämmelserna för sammanhållningspolitiken, som de också kallas, är nära kopplade till förhandlingarna om den fleråriga budgetramen och förväntas antas av Europaparlamentet och rådet först när dessa har nått en överenskommelse om budgetramen. Därefter ska varje medlemsland besluta om vilka av investeringsprioriteringarna man vill satsa på och vilka områden inom dessa som man vill prioritera.

Den svenska regeringen fattade den 31 januari 2013 beslut om strukturen för genomförandet av investeringar för tillväxt och sysselsättning inom ramen för kommande programperiod för sammanhållningspolitiken. Detta innebär att de organisatoriska förutsättningarna klagörs. EU-budgeten måste dock förhandlas färdigt innan fördelningen av EU-medel kan beslutas. Ytterligare riktlinjer om programmets innehåll kommer under våren.⁸⁰

Europaparlamentets regionala utskott har röstat

Den 11 juli röstade Europaparlamentets regionala utskott om kommissionens förslag angående sammanhållningspolitiken. Man accepterade ett förslag att 22 procent av regionalfondens pengar öronmärks för klimatåtgärder, inklusive energiåtgärder i bostäder. Detta

⁷⁸ Tillväxtverkets syn på EU:s regionala utvecklingsfond 2014–2020, oktober 2011

⁷⁹ Financial Instruments in Cohesion Policy SWD(2012)36

⁸⁰ <http://www.regeringen.se/sb/d/16934/a/208195>

avsåg de mer utvecklade länderna i EU, medan de mindre utvecklade bara ska behöva vika 12 procent för klimatåtgärder. Utskottet ställde sig också bakom förslagen som gäller investeringar i upprustning av eftersatta bostadsområden och investeringar i social infrastruktur.⁸¹

Tillägg om anpassning för äldre

Regionala utskottet röstade dessutom för ett förslaget tillägg om att det ska gå att använda strukturfondsmedel för att anpassa bebyggelse, särskilt bostäder, efter en åldrande befolknings behov. Tillägget är applicerbart även på anpassningar för personer med funktionshinder och sårbara grupper generellt sett.⁸²

Kommissionens råd till Sverige inför nästa strukturfondsperiod

I november publicerade kommissionen sitt positionspapper⁸³ om hur Sverige utvecklas i förhållande till Europa 2020-strategin. Efter att bland annat ha uppehållit sig vid den höga arbetslösheten bland unga och svaga grupper och den bristande förmågan att ta tillvara innovationer och forskningsresultat drar kommissionen slutsatsen att Sverige under nästa programperiod måste beakta och prioritera följande:

1. Den konkurrens- och innovationsdrivna ekonomin måste bli starkare
2. Anställningsbarhet och möjlighet komma in på arbetsmarknaden måste bli bättre.
3. Arbetet för hållbar och effektiv användning av tillgångarna måste förbättras för att skapa en hållbar tillväxt.

När det tematiska målet om bekämpning av fattigdom och social utestängning behandlas (under punkt 2 ovan) hänvisar kommissionen till strategin *lokalt ledd utveckling* (se nedan), som har lagts fram inom ramen för GSR (det föreslagna gemensamma strategiska ramverket för EU:s fonder, se ovan). Sverige rekommenderas att begrunda hur fondmedel kan användas för att med hjälp av ett sådant tillvägagångssätt stödja social inkludering. Kommissionen anger vidare att lokala utvecklingsstrategier, som stöds av Regionalfonden och Socialfonden, kan vara särskilt relevanta i socialt segregerade områden utanför de större städerna (så kallade miljonprogramsområden).

Utdrag ur kommissionens förslag till förordning om Europeiska Socialfonden 2014-2020: För att genomföra Europa 2020-strategin och uppnå dess centrala mål krävs aktiv medverkan av regionala och lokala aktörer. Territoriella pakter, lokala initiativ för sysselsättning och social inkludering, lokalt ledda strategier för lokal utveckling och strategier för hållbar stadsplanering kan användas och ges stöd i syfte att engagera regionala och lokala myndigheter, städer, arbetsmarknadens parter och icke-statliga organisationer i genomförandet av programmen.

Fokus på territoriell sammanhållning och städernas roll

Genom Lissabonfördraget infördes *territoriell sammanhållning*⁸⁴ som ett mål för sammanhållningspolitiken, jämte social och ekonomisk sammanhållning. Detta har inneburit att den framtida sammanhållningspolitiken har fått en starkare territoriell och urban dimension. Kommissionens lagstiftningsförslag om EU:s

⁸¹ CECODHAS webbplats 2012-09-10 <http://www.housingeurope.eu/news/2662>

⁸² *ibid.*

⁸³ Ares(2012)1320495 - 09/11/2012

⁸⁴ Territoriell sammanhållning innebär gränsöverskridande samarbete över tre dimensioner: geografiska gränser, administrativa gränser och sektorsgränser.

sammanhållningspolitik för 2014-2020 har bland annat som mål att stödja den strategiska samordningen av stadspolitiken för att främja en hållbar stadsutveckling och stärka städernas roll inom EU:s grundläggande investeringspolitik⁸⁵. I förslaget till en framtida stadsutvecklingspolitik ingår öronmärkta medel för en integrerad hållbar stadsutveckling, en samlad investeringsstrategi för att möta stadsområdenas utmaningar, innovativa åtgärder i stadsområden, en plattform för stadsutveckling för att främja kapacitetsutveckling och erfarenhetsutbyte mellan städer på EU-nivå (beskrivs ovan).

I förslagen till gemensamma bestämmelser för de olika EU-fonderna⁸⁶ presenterar kommissionen två verktyg för förstärkt territoriellt samarbete/hållbar stadsutveckling:

- Integrerade territoriella investeringar (ITI⁸⁷)
- Lokalt ledd utveckling (CLLD⁸⁸)

Integrerad territoriell investering är ett instrument som används för att samla finansiering för olika prioriterade områden från ett eller flera program så att flerdimensionella och gränsöverskridande åtgärder kan vidtas.⁸⁹

Lokalt ledd utveckling är ett verktyg för att främja lokalt engagemang och stimulera aktörssamverkan på lokal nivå⁹⁰. Det har utvecklats inom LEADER-strategin för landsbygdsutveckling.

Medlemsstaterna ska ta ställning till hur de väljer att använda sig av de här strategierna i sina partnerskapsavtal och operativa program⁹¹. I Sverige utreds "lokalt ledd utveckling" inom regeringskansliet fram till den sista februari 2013.⁹²

Hållbar stadsutveckling och förslag till strategier för stadsmiljön lyfts även i kommissionens förslag till nytt *miljöhandlingsprogram*, "Living well within the limits of our planet"⁹³, som lades fram i slutet av 2012. Förslaget till handlingsprogram sträcker sig fram till år 2020.

Av artonmånadersprogrammet för ordförandeskapstrojkan Irland-Litauen- Grekland framgår att de inom sina ordförandeskap kommer att arbeta för att lyfta territoriell sammanhållning och stadsfrågor och

⁸⁵ europa.eu/rapid/press-release_IP-12-133_sv.pdf

⁸⁶ KOM(2011)615

⁸⁷ Integrated Territorial Investment

⁸⁸ Community-led Local Development

⁸⁹ Sammanhållningspolitiken 2014-2020 – investeringar i Europas regioner Panorama Inforegio nr 40 Vinter 2011/2012

⁹⁰ Delegerat beslutsfattande och genomförande till ett lokalt partnerskap av aktörer från den offentliga och privata sektorn och det civila samhället.

⁹¹ En slags programplanering för hur fonderna ska användas som varje medlemsstat utarbetar i dialog med regional och lokal nivå, näringslivets och arbetsmarknadens organisationer och det civila samhället

⁹²

http://www.skl.se/vi_arbetar_med/tillvaxt_och_samhallsbyggnad/regional_utveckling_2/sammanhållningspolitik/nyheter_8/lokalt-ledd-utveckling

⁹³ COM(2012)710

ytterligare implementera den så kallade territoriella agendan. EU:s reviderade Territoriella Agenda (TA2020)⁹⁴ kopplar territoriella frågeställningar till Europa 2020-strategin och antogs i maj 2011.

Cities of tomorrow – action today

Inom URBACT⁹⁵ har det arbetats fram sex olika artiklar på temat ”Cities of tomorrow, action today”. Detta kan ses som ett kompletterande material till kommissionens rapport ”Cities of tomorrow: challenges, visions, ways forward⁹⁶”, som kom i slutet av 2011. I slutsatserna till nämnda rapport återfinns en gemensam vision av morgondagens europeiska stad. Där beskrivs även de utmaningar som europeiska städer står inför; demografiska förändringar, boendesegregation och social polarisering med mera. Bland de föreslagna lösningarna märks en starkare territoriell dimension i den framtida sammanhållningspolitiken, ett helhetsperspektiv på hållbar stadsutveckling med ett integrerat angreppssätt på stadsförnyelse och nya flexibla former för styrning, som bör involvera flera nivåer. Kommissionens rapport är tänkt att inspirera stadsutvecklingens beslutsfattare och aktörer på lokal, regional, nationell och europeisk nivå.

Ett av de teman som har lyfts inom URBACT är ”against divided cities in Europe⁹⁷”. Inom ramen för det delges erfarenheter från fyra europeiska städer, däribland Malmö. Ett annat tema är ”shrinking cities: challenges for policy and practice⁹⁸”.

Urban Intergroup (EP)

Ur ett bostadspolitiskt perspektiv är det även intressant att följa Europaparlamentets Urban Intergroup⁹⁹:

<http://urban-intergroup.eu/>

http://urban-intergroup.eu/wp-content/files_mf/urbanintergroupnewsletterendecember2012final.pdf

⁹⁴ Territorial Agenda 2020 - Towards an Inclusive, Smart and Sustainable Europe of Diverse Regions

⁹⁵ Nätverksprogram för städer

⁹⁶ http://ec.europa.eu/regional_policy/conferences/citiesoftomorrow/index_en.cfm

⁹⁷ http://urbact.eu/fileadmin/general_library/WS4_divided_cities.pdf

⁹⁸ http://urbact.eu/fileadmin/general_library/WS1_shrinking_cities.pdf

⁹⁹ Samlar sedan 2005 parlamentsledamöter över parti- och kommittégränser för att diskutera och bevaka urbana frågor, inom bland annat lagstiftningsarbetet

Socialpolitik

Dessa frågor hanteras av Generaldirektoratet för sysselsättning, socialpolitik och inkludering, DG EMPL.

De frågor som rör jämställdhet och diskriminering ligger numera på DG JUST.

Socialpolitiken är i EU-sammanhang förbunden med sysselsättningspolitiken och handlar mycket om att minska arbetslösheten och säkra arbetstagares sociala rättigheter. Samarbetet är inriktat på att skapa jobb och att i detta syfte få till stånd investeringar i utbildning och forskning samt sysselsättningsåtgärder. Det handlar också om att värna sociala skyddsnet. EU-medborgarna har inte bara rätt att bo och arbeta var som helst i EU utan även rätt till sociala förmåner, inte minst sjukvård, i det nya landet.¹⁰⁰

Lika möjligheter för alla är en av EU:s grundsatser. EU-lagstiftningen förbjuder diskriminering på grund av kön, ras eller etnisk bakgrund, funktionsnedsättning, sexuell läggning, ålder, religion eller övertygelse. EU främjar social integration och bekämpar diskriminering och främlingsfientlighet.¹⁰¹

Europeiska socialfondens medel går till att förbättra tillgången till arbete, öka arbetstagarnas och företagens anpassningsförmåga och stärka den institutionella kapaciteten i missgynnade regioner. Globaliseringsfonden kan användas för att ge enskilt stöd till arbetstagare som har förlorat sitt arbete till följd av globalisering och ökad konkurrens eller till följd av den finansiella krisen.¹⁰²

Inom socialpolitikens område samverkar medlemsstaterna inom ramen för den öppna samordningsmetoden. Inom den europeiska planeringsterminen granskas och samordnas medlemsstaternas sysselsättningspolitik. Inom processen för social trygghet och social integration tas nationella rapporter och handlingsplaner fram.

Hemlöshetsfrågan levande i krisens spår

Fattigdom och hemlöshet får växande utrymme på EU-nivån i den ekonomiska krisens spår. Hemlöshetsfrågan är levande inte minst inom Europaparlamentet, som nyligen utfärdade en resolution om en EU-

¹⁰⁰ http://europa.eu/pol/socio/index_sv.htm

¹⁰¹ Ibid.

¹⁰² Ibid.

Under 2012 har det hållits ett flertal seminarier med koppling till hemlöshet. Den 8 juni hölls ett seminarium på temat "funding strategies", anordnat av FEANTSA, Habitact och Regionkommittén. Inom ramen för det danska ordförandeskapet hölls den 6 juni ett seminarium på temat "Homeless EU Citizens Rights in Denmark". Den 10-11 maj hölls "The 11th meeting of People Experiencing Poverty" på temat "Homelessness and Housing Rights in the Context of the Crisis". I november höll FEANTSA en konferens om hemlösa migranter.

strategi för hemlöshet¹⁰³. Påtryckningarna på kommissionen och rådet att hantera frågan kommer även i form av ett flertal parlamentsfrågor i ämnet. Kommissionen betonar i sina svar att hemlöshetsfrågan primärt ligger inom medlemstaternas ansvarsområde och att EU inte har lagstiftningskompetens, men anger fortsatt att man ändå är "alert" i frågan och arbetar på flera olika fronter för att underlätta för medlemsstaterna att tackla hemlöshetsproblemet. Bland annat föreslår kommissionen att medlemsstaterna ska använda sig av fondmedel i större utsträckning och hänvisar till sitt förslag för budgetperioden 2014-2020 att åtminstone 20 procent av ESF-medlen i varje medlemsstat ska gå till social inkludering och fattigdomsbekämpning (där hemlösa är en viktig målgrupp), samt att varje medlemsstat ska lägga minst 5 % av ERDF-medel på insatser för hållbar urban utveckling¹⁰⁴.

Kommissionen lyfter vidare att man fokuserar på att förse medlemsstaterna med kunskap och verktyg för att de ska kunna bekämpa hemlösheten. Bland annat finansieras forskning kring "Bostad först-modellen" (som kommissionen ställer sig positiv till). Kommissionen anger även att tio medlemsstater har tagit upp hemlöshet i sina nationella reformprogram,¹⁰⁵ vilka analyseras inom ramen för den europeiska planeringsterminen.

Kommissionen anför liknande ståndpunkter i sina kommentarer till EESK:s initiativuttrande om hemlöshet från oktober 2011¹⁰⁶.

Fokus på hemlösa migranter

En fråga som röner uppmärksamhet, också till stor del en följd av den ekonomiska krisen, är problematiken med hemlösa migranter. Kommissionen finansierar bland annat en studie om kopplingarna mellan migration och hemlöshet. Migranter har under 2012 även varit ett fokusområde för organisationen FEANTSA. I november hölls en konferens vid vilken insikter, slutsatser och rekommendationer presenterades¹⁰⁷. Hemlösa migranternas situation uppmärksammas även i ett kollektivt klagomål¹⁰⁸ som FEANTSA har lämnat till Europarådet. Klagomålet rör situationen för hemlösa i Nederländerna. Där uppmärksammas bland annat migranter i förhållande till krav på lokal anknytning, som ställs för att en hemlös ska få tillgång till logi.

I Sverige har Socialstyrelsen fått i uppdrag att kartlägga omfattningen av akut hemlösa EU-migranter och utrikesfödda utan permanent uppehållstillstånd. Uppdraget ska vara slutfört senast den 31 maj 2013.

¹⁰³ Europaparlamentets resolution av den 14 september 2011 om en EU-strategi mot hemlöshet

¹⁰⁴ Parlamentsfråga E-001413/2012, 2012-02-14, med svar av Lazlo Andor å

Kommissionens vägnar. En kampanj har nyligen lanserats av 14 frivilligorganisationer för att öka ESF-finansierad fattigdomsbekämpning

¹⁰⁵ Kommissionen lyfte frågan om att medlemsstaterna skulle ta fram och genomföra planer för hemlöshet i sin Joint Report on Social Protection and Social Inclusion 2010

¹⁰⁶ DI CESE 1484/2012 ACTION TAKEN ON OPINIONS adopted by the European Economic and Social Committee at its plenary sessions in the fourth quarter of 2011

¹⁰⁷ On the way home Monitoring Report on Homelessness and Homeless Policies in Europe 2012

¹⁰⁸ Collective complaint No 86/2012 European Federation of National Organisations working with the Homeless (FEANTSA) v The Netherlands

Kopplingen mellan socialpolitik och ekonomisk tillväxt lyfts allt tydligare inom EU-samarbetet. I 2012 års "Tillståndet i unionen-tal" efterfrågade kommissionens ordförande Barroso bland annat en modernisering av europeiska sociala trygghetssystem och bättre och mer rättvisa skattesystem: "ett effektivt system för socialt skydd som hjälper behövande är inte ett hinder för välfärd. Det är i själva verket en oundgänglig del av välfärden"

Retoriken är densamma när Lazlo Andor, kommissionär för sysselsättning, socialpolitik och inkludering, uttrycker följande i ett pressmeddelande: "Social policy and social services are an investment in society that will pay off in the longer term – by helping build a more inclusive and more prosperous society."

I sammanhanget beskriver kommissionären även kommissionens arbete inom det socialpolitiska området: "We are reflecting on developing further tangible policy actions at the European level to encourage the Member States to design efficient and effective social systems for the future and support these through a targeted use of the structural funds."

Stadsmissionen har uppmärksammat det växande problemet med hemlösa EU-migranter och krävt ett tydligt nationellt ansvarstagande, som en nationell tak-över-huvudet-garanti när temperaturen sjunker under nollstrecket¹⁰⁹. I Stockholm har omfattningen av "tak-över-huvudet-garantin" ifrågasatts eftersom den inte omfattar EU-medborgare, och i november lanserades projektet "Vinternatt", med målgruppen hemlösa EU-migranter och tredjelandsmedborgare. Även i Göteborg har det initierats särskilda satsningar för hemlösa EU-medborgare.

Sysselsättningspolitiken har blivit en kärnfråga

Europa 2020-strategin och den europeiska planeringsterminen har inneburit att sysselsättningspolitik har kommit att utgöra en kärnfråga inom EU. Den negativa utvecklingen på den europeiska arbetsmarknaden får stort utrymme i tillväxtöversikten¹¹⁰, där EU:s övergripande ekonomiska och sociala prioriteringar för nästkommande år presenteras. För att minska arbetslösheten, ett av tillväxtöversiktens fem prioriterade mål, rekommenderar kommissionen bland annat minskat skattetryck på arbete (inkomst), genom att medlemsstaterna istället styr beskattning mot bland annat fastigheter¹¹¹ (liksom konsumtion och föroreningar). Sådana lösningar diskuteras även i EU-kommissionens *rapport om sysselsättning och social utveckling i EU*¹¹². Där behandlas även medlemsstaternas sociala trygghetssystem, inklusive bostadsbidrag.

Arbetskraftens rörlighet ska främjas – bostäder indirekt i fokus

I kommissionens tillväxtöversikt för 2012 konstaterades det att arbetskraftens rörlighet i hela Europa är för liten. I tillväxtöversikten för 2013 konstaterar kommissionen att den europeiska arbetsmarknaden måste bli mera dynamisk. Kommissionen verkar inom en rad olika områden¹¹³ för att underlätta för EU-medborgarna att söka jobb i och flytta till andra medlemsländer. Tillgången till bostäder och höga boendekostnader är konstaterade hinder, även om initiativen inte ligger där. Särskild fokus riktas mot ungdomars sysselsättning och rörlighet¹¹⁴. Som nämnts tidigare är arbetskraftens rörlighet även ett tematiskt mål i sammanhållningspolitiken för 2014-2020.

De sociala konsekvenserna av krisen måste hanteras

Kommissionen trycker på för att medlemsstaterna ska adressera de sociala konsekvenserna av den ekonomiska krisen, exempelvis inom

¹⁰⁹ Se bland annat "Hemlös 2012" Stockholms Stadsmissions årliga hemlöshetsrapport Tredje årgången Tema: EU-medborgare som lever i hemlöshet i Sverige

¹¹⁰ COM(2012)750 Annual growth survey 2013

¹¹¹ liksom konsumtion och föroreningar

¹¹² <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=89&newsId=1774&furtherNews=yes>

¹¹³ Se t ex "EU:s sysselsättningspaket":

http://ec.europa.eu/commission_20102014/andor/headlines/news/2012/04/20120418_en.htm

¹¹⁴ Se t ex "EU:s sysselsättningspaket för ungdomar"

<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=sv&catId=950&newsId=1731&furtherNews=yes>, "Youth on the move": <http://ec.europa.eu/youthonthemove/>

ramen för den ekonomiska planeringsterminen.¹¹⁵ I Tillväxtöversikten¹¹⁶ betonas skyddet av de mest utsatta:

”Strategier för aktiv inkludering bör utvecklas, som omfattar effektivt och tillräckligt inkomststöd, åtgärder för att ta itu med fattigdom, inbegripet barnfattigdom, samt en bred tillgång till överkomliga tjänster av hög kvalitet, som sociala tjänster och hälsovård, barnomsorg, *boende* och energiförsörjning.¹¹⁷”

EU-kommissionens *rapport om sysselsättning och social utveckling i EU*¹¹⁸, som kom i början av januari 2013, bekräftar att den ekonomiska krisen har haft svåra effekter för EU:s medborgare. Enligt kommissionen har medlemsstaterna inte längre verktygen för att bromsa krisens effekter. Kommissionen konstaterar även att klyftan vidgas mellan länder som har välfungerande arbetsmarknadssystem och länder som inte har det. Bland kommissionens förslag till lösningar märks därför reformer av arbetsmarknaderna och de sociala trygghetssystemen.

Kommissionen aviserar ett ”*Social investment package*”, som, enligt kommissionens arbetsprogram för 2013, ska läggas fram i februari. Kommissionen vill visa på de ekonomiska vinsterna med ökad social inkludering och ge medlemsstaterna nya verktyg att investera i sina medborgare. Kort handlar det om att komplettera traditionella välfärdssystem (social protection) med sociala tjänster, som verkar stärkande på individer, familjer och samhälle (social investment)¹¹⁹.

Ny fond för EU-bistånd till de som har det sämst ställt

Kommissionen föreslår att en särskild fond ska inrättas för europeiskt bistånd till de personer som har det sämst ställt¹²⁰. Det rör sig om livsmedel till de mest behövande och kläder och andra förnödenheter till hemlösa och barn som lider materiella brister. Enligt förslaget får de nationella myndigheterna betydande flexibilitet i planeringen och tillhandahållandet av biståndet. Kommissionen har föreslagit att 2,5 miljarder avsätts under perioden 2014-2020. ”Ett tydligt bevis på EU:s solidaritet med de svagaste, med de som drabbas hårdast av den ekonomiska och sociala krisen” skriver kommissionen i ett pressmeddelande¹²¹. Där lyfts även kopplingen till EU2020-strategin och målet om att minska antalet människor som befinner sig i eller riskerar att drabbas av fattigdom med minst 20 miljoner. Fonden ska ses som ett komplement till Socialfonden, riktat till de mest utsatta medborgarna. Parlamentet och rådet ska godkänna kommissionens förslag.

¹¹⁵ Lazlo Andor, Tal vid the 11th Meeting of people experiencing poverty 10-11 maj 2012

¹¹⁶ COM(2012)750 Annual growth survey 2013

¹¹⁷ ”Active inclusion strategies should be developed, encompassing efficient and adequate income support, measures to tackle poverty, including child poverty, as well as broad access to affordable and high-quality services, such as social and health services, childcare, housing and energy supply”

¹¹⁸ [http://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=89&newsId=1774&furtherNews](http://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=89&newsId=1774&furtherNews=yes)

=yes

¹¹⁹ *ibid.*

¹²⁰ KOM(2012)617 Förordning om fonden för europeiskt bistånd till dem som har det sämst ställt.

¹²¹ IP/12/1141

EU har sedan 1983 utlyst s.k. **europiska temaår** för att uppmärksamma viktiga samhälls- och politiska frågor inom unionen.

En del om bostäder under EU-året för aktivt åldrande

Bostadsfrågan har kommit upp inom ramen för det europeiska året för aktivt åldrande och solidaritet mellan generationerna, där *sysselsättning*, *social samverkan* och *självständigt liv för äldre* har varit fokusområden. Bland annat har "The European Housing Forum" anordnat en rad konferenser där syftet har varit att analysera bostadens roll inom ramen för aktivt åldrande och solidaritet mellan generationerna:

<http://europa.eu/ey2012/ey2012main.jsp?catId=975&langId=sv&mode=initDetail&initiativeId=206&initLangId=en>

I november arrangerade CECODHAS en konferens på temat "Preparing the future: ageing and affordable housing":

<http://www.housingeurope.eu/event/2715>

I Sverige var "självständigt boende och boendemiljöer" ett av fem prioriterade områden under äldreåret. Av den svenska arbetsplanen¹²² framgår att fokus till stor del riktats mot teknikstöd. I oktober hölls konferensen *Framtidens boende för äldre*¹²³. Bland de svenska initiativ som lyfts på EU-nivå märks Teknik för äldre och Comfort in Living.¹²⁴

I samband med slutkonferensen för temaåret presenterades *Riktlinjer för aktivt åldrande och solidaritet mellan generationerna*. De vänder sig till medlemsstater, regioner, städer, företag och andra organisationer som medverkar till att förbättra förutsättningarna för aktivt åldrande under kommande år. Riktlinjerna fick stöd av Ministerrådet genom antagandet av en rådsdeklaration.¹²⁵ I deklarationen återfinns bland annat vägledande principer om självständigt boende. Anpassat boende och anpassade miljöer, varor och tjänster är exempel på sådant som medlemsstaterna ska sträva mot.

Med anledning av temaåret har EU-kommissionen tagit fram broschyren *EU:s bidrag till aktivt åldrande och solidaritet mellan generationerna*. Bland initiativen på EU-nivå nämns bland annat den tillgänglighetslag som kommissionen arbetar med, se nedan. Under 2012 har kommissionen, tillsammans med Kommittén för ekonomisk politik, även tagit fram "The 2012 Ageing Report – Economic and budgetary projections for the 27 EU Member States (2010-2060)"

http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/european_economy/2012/pdf/ee-2012-2_en.pdf

2013 medborgarnas år

År 2013 är utsett till det europeiska året för medborgarna. Liksom frågan om den demografiska utvecklingen med en åldrande befolkning är det här ett tema som är ytterst närvarande på den europeiska agendan. Under 2012 har bland annat EU:s Medborgarinitiativ startats upp. Det innebär att det finns en möjlighet för de europeiska medborgarna att direkt påverka EU-politiken genom att uppmana kommissionen att lägga fram

¹²² <http://www.regeringen.se/content/1/c6/18/21/18/8a89c946.pdf>

¹²³ <http://www.abilitypartner.se/framtidens-boende-for-aldre.aspx>

¹²⁴ För mer info om europeiska initiativ se:

<http://europa.eu/ey2012/ey2012.jsp?langId=en>

¹²⁵ 17468/12 Council Declaration on the European Year for Active Ageing and Solidarity between Generations

ett lagförslag (inom ett politikområde där EU har befogenhet). En miljon underskrifter från minst 7 av de 27 medlemsländerna krävs. Sedan starten den 1 april har 15 olika initiativ registrerats. Bland dem märks förslag som syftar till att öka rörligheten, exempelvis genom ökade medel till utbytesprogram för studenter, och ett förslag om "Unconditional Basic Income" för EU-medborgare.

<http://ec.europa.eu/citizens-initiative/public/welcome?lg=sv>

EU-lag om tillgänglighet

EU-kommissionen arbetar på ett förslag till en EU-lag om tillgänglighet (European Accessibility Act). Lagförslaget (direktiv) ska, enligt kommissionens arbetsprogram, läggas fram i maj 2013. Direktivet är tänkt att fokusera på potentiellt sårbara konsumenter, exempelvis personer med funktionshinder och äldre. Syftet är att förbättra marknaden för varor och tjänster som är tillgängliga, baserat på en "Design för alla"-approach. Kommissionen aviserar att lagförslaget kommer att innefatta bindande åtgärder för att främja upphandling och harmonisering av tillgänglighetsstandarder.¹²⁶ Syftet är inte policyutveckling inom nya områden utan ökad användning av tillgängliga EU-verktyg i kombination med nya verktyg, inklusive lagstiftning, på redan adresserade områden, som den byggda miljön¹²⁷.

Under årsskiftet 2011-2012 hölls ett offentligt samråd och resultatet av det utgör nu underlag i lagstiftningsarbetet. Kommissionen har även gett europeiska standardiseringsorgan i uppdrag¹²⁸ att se över och ta fram europeiska standarder för att stödja upphandling av en tillgänglig byggd miljö.

Frågor om tillgänglighet har fått ytterligare tyngd inom unionen mot bakgrund av FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionshinder som EU (och Sverige) har ratificerat. Hänvisningar till den demografiska utvecklingen med en åldrande befolkning är också vanligt förekommande. EU har bland annat antagit en strategi för personer med funktionsnedsättning år 2010. Enligt strategin ska hindren för personer med funktionsnedsättning inom EU undanröjas senast 2020. Kommissionen har definierat tillgänglighet som att personer med funktionsnedsättning ska ha jämlik tillgång till den fysiska miljön, färdmedel, IT-system samt andra resurser och tjänster. Kommissionens kommande lagförslag tar dock inte sin rättsliga utgångspunkt i rättighetsperspektivet och FN-konventionen, utan i den inre marknaden. Till skillnad från antidiskrimineringsdirektivet (se nedan) krävs inte enhällighet, utan kvalificerad majoritet i rådet, för ett antagande.

¹²⁶ Kommissionens arbetsprogram för 2013

¹²⁷ Roadmap: European Accessibility Act: legislative initiative to improve accessibility of goods and services in the Internal Market. European Commission.

¹²⁸ European Standardization Mandate 420 on Access to the built environment through Public Procurement

Antidiskrimineringsdirektivet aktualiseras?

EU-kommissionen lade 2008 fram ett förslag till rådskdirektiv¹²⁹ med förbud mot diskriminering på grund av religion eller övertygelse, funktionshinder, ålder eller sexuell läggning. Europaparlamentet avgav sitt yttrande 2009¹³⁰, men direktivförslaget har sedan blockerats i rådet (antagande kräver enhällighet). Under 2012 har frågan dock diskuterats en del. I parlamentet hölls i mars en utfrågning under namnet ”Att häva blockeringen av antidiskrimineringsdirektivet”¹³¹. I november antogs ett parlamentsbetänkande¹³², i vilket rådet uppmanas att anta direktivet. Även Europeiska ekonomiska och sociala kommittén uppmanar rådet att fatta beslut i frågan.¹³³ Sju europeiska organisationer, däribland European Disability Forum och Amnesty International, har under 2012 enats i ett krav på att EU åter tar tag i frågan¹³⁴. Under 2012 har direktivförslaget även behandlats i rådsarbetargruppen för sociala frågor. Ordförandeskapet (Cypern) gav en lägesrapport på EPSCO-utskottets möte i december. Enligt rapporten arbetas det med att tydliggöra skrivningar, men det konstateras även att mycket arbete återstår. Av 18-månadersprogrammet för de kommande tre ordförandeskapen framgår att detta är något som man kommer att fortsätta att arbeta med.

Direktivet ska skydda mot diskriminering utanför arbetslivet och syftar till att ge en gemensam miniminivå av skydd mot diskriminering oavsett diskrimineringsgrund. Direktivet ska tillämpas på alla personer, såväl inom den offentliga som inom den privata sektorn i fråga om socialt skydd, inklusive social trygghet och hälso- och sjukvård, sociala förmåner, utbildning samt tillgång till och tillhandahållande av varor och tjänster, som är tillgängliga för allmänheten, inklusive *bostäder*.¹³⁵ Inom det ryms en allmän rätt till tillgänglighet och en princip om rimliga anpassningsåtgärder.

Under 2012 har två saker inträffat som innebär att svensk lagstiftning närmas förslaget till nytt EU-direktiv. Den 7 november beslutade Riksdagen att skyddet mot åldersdiskriminering utvidgas till fler samhällsområden (tidigare gällde det bara arbetslivs- och utbildningsområdena), däribland bostäder.¹³⁶ Enligt propositionen¹³⁷

¹²⁹ KOM(2008) 426

¹³⁰ P6_TA(2009)0211

¹³¹ OJ\896096SV.doc

¹³² A7-0383/2012

¹³³ SOC/444 "Utsatta gruppers rättigheter

på arbetsplatsen – särskilt problemen med diskriminering baserad på sexuell läggning"

¹³⁴ <http://www.amnesty.eu/en/press-releases/all/0534-0534/>

¹³⁵ När det gäller tillhandahållande av varor och tjänster, inklusive bostäder, gäller förbudet privatpersoner endast när de bedriver yrkesmässig kommersiell verksamhet

¹³⁶ I sin helhet: varor, tjänster, bostäder, allmänna sammankomster, offentliga tillställningar, hälso- och sjukvård, socialtjänst, socialförsäkring, arbetslöshetsförsäkring, studiestöd och offentlig anställning. Enligt lagtexten hindrar diskrimineringsförbudet dock inte ”särbehandling på grund av ålder om särbehandlingen har ett berättigat syfte och de medel som används är lämpliga och nödvändiga för att uppnå syftet”. Av propositionen framgår bland annat följande: ”Om syftet är att underlätta situationen för äldre eller unga på bostadsmarknaden kan en viss åldersgräns vara lämplig och nödvändig”.

¹³⁷ Regeringens proposition 2011/12:159 Ett utvidgat skydd mot åldersdiskriminering

ligger den nya utvidgade lagen om åldersdiskriminering¹³⁸, som trädde i kraft den 1 januari 2013, i linje med förslaget till nytt EU-direktiv.

Det har även tagits initiativ för att tillgänglighet ska bli en diskrimineringsgrund i Sverige. I juni gav Riksdagen regeringen i uppdrag att ta fram ett lagförslag i vilket bristande tillgänglighet utgör grund för diskriminering.

EU-kommissionens åtgärder för att stödja romerna¹³⁹

Den 21 maj antog kommissionen en rapport¹⁴⁰ och ett meddelande¹⁴¹ i vilket de uppmanar EU:s medlemsländer att genomföra sina nationella strategier för integrering av romer. Samtliga medlemsländer¹⁴² har tagit fram en sådan strategi som ett svar på kommissionens europeiska ram för nationella strategier för integrering av romer,¹⁴³ som antogs den 5 april 2011. Enligt den europeiska ramen föreslogs de nationella strategierna innehålla mål inom fyra nyckelområden, varav bostäder är ett (tillgång till utbildning, sysselsättning och hälso- och sjukvård är de övriga). I juni 2011 antog Europeiska Rådet¹⁴⁴ rådslutsatser om framtagandet av en sådan samlad strategi. Den svenska strategin, som lämnades in till kommissionen i slutet av februari, går under namnet ”En samordnad och långsiktig strategi för romsk inkludering 2012-2032” (Skr. 2011/12:56). Arbetsmarknadsdepartementet är ansvarigt departement för strategin och flera myndigheter är involverade. Boverket har i ett första steg medverkat till att ta fram underlag för att bygga upp ett nationellt uppföljningssystem. Under åren 2012-2015 kommer insatserna inom strategin att koncentreras till en pilotverksamhet. Fem kommuner; Malmö, Helsingborg, Linköping, Göteborg och Luleå, har valts ut och 46 miljoner kronor är avsatta. Strategins mål inom fokusområdet ”Bostäder” är att romer ska ha samma tillgång till bostäder som resten av befolkningen.

Kommissionen kommer att ge politiska rekommendationer till medlemsländerna för vart och ett av de fyra områdena, liksom feedback på varje nationell strategi. Regelbundna bedömningar kommer att göras i form av årsrapporter. Kommissionen kommer även att göra en avstämning mot de nationella reformprogram som tas fram inom ramen för den europeiska planeringsterminen (vilket innebär att medlemsländer kan uppmanas att föra in åtgärder för integrering av romer där)¹⁴⁵. Efter att samtliga medlemsländer hade lämnat in sina nationella strategier gjorde kommissionen i slutet av maj bland annat den allmänna

¹³⁸ SFS 2012:63 Lag om ändring i diskrimineringslagen (2008:567) trädde i kraft den 1 januari 2013

¹³⁹ http://ec.europa.eu/sverige/news/topics/justice/news_date_845_sv.htm

¹⁴⁰ National Roma Integration Strategies: a first step in the implementation of the EU framework

¹⁴¹ COM(2012) 226 final “National Roma Integration Strategies: a first step in the implementation of the EU Framework”

¹⁴² Utom Malta, som inte har någon romsk befolkning

¹⁴³ KOM(2011) 173 slutlig ”En EU-ram för nationella strategier för integrering av romer fram till 2020”

¹⁴⁴ ECOU 23/11 Europeiska Rådets Rådslutsatser den 23 och 24 juni 2011

¹⁴⁵ Kommissionens pressmeddelande ”EU-kommissionen uppmanar medlemsländerna att genomföra sina nationella strategier för integrering av romer”, 23 maj 2012

bedömningen att det är för lite fokus på bostadsfrågan, vilket anses vara beklagligt då den lyfts fram som mycket viktig¹⁴⁶. I kommissionens första feedback på Sveriges strategi lyfts bland annat bristen på tillgänglig data som en utmaning. Man framhåller också att Sverige kan använda sig av EU:s fondmedel i större utsträckning¹⁴⁷.

Under hösten har en särskild pilotgrupp bildats, bestående av nationella samordnare från vissa medlemsländer. I sitt arbetsprogram för 2013 aviserar kommissionen att man, under andra kvartalet 2013, kommer att ta fram rekommendationer till medlemsstaterna på basis av pilotgruppens arbete och goda exempel hämtade från enskilda medlemsländer.

I ett pressmeddelande från den 23 maj 2012 trycker kommissionen på hur viktigt det är med konkreta resultat:

”Medlemsländerna måste lägga i en högre växel och stärka sina insatser med mer konkreta åtgärder, uttryckliga mål, öronmärkt finansiering och sund övervakning och utvärdering. Vi behöver mer än strategier som bara finns på papper. Nu krävs det konkreta framsteg i den nationella politiken, så att vi faktiskt förbättrar livet för Europas 10–12 miljoner romer.”

Många bevakar romernas situation

Den europeiska byrån för grundläggande rättigheter (FRA) lyfter situationen för romerna som en av de mest brännande i EU idag¹⁴⁸. I slutet av maj släppte byrån rapporten ”The situation of Roma in 11 EU Member States”. Romernas situation behandlas även i ett särskilt fokusavsnitt i FRAs årliga rapport¹⁴⁹. Även Europarådet har romernas situation högt på dagordningen. I maj kom rapporten ”Protecting the rights of Roma”. Europaparlamentet lyfter frågan, bland annat i sitt betänkande om situationen för de grundläggande rättigheterna i Europeiska unionen.

Länkar:

<http://ec.europa.eu/roma>

http://ec.europa.eu/justice/discrimination/roma/national-strategies/index_en.htm

¹⁴⁶ Viviane Reding speech/12/379 presskonferens den 23 maj

¹⁴⁷ Commission Fact sheet:

http://ec.europa.eu/justice/discrimination/files/country_factsheets_2012/sweden_en.pdf

¹⁴⁸ Fundamental rights: challenges and achievements in 2011

¹⁴⁹ *ibid.*

Migrationspolitik

Dessa frågor behandlas av Generaldirektoratet för Inrikes frågor, Home Affairs (DG HOME).

EU-medborgarna har rätt att resa, arbeta och bo varsomhelst inom EU. År 2008 antogs en europeisk pakt för invandring och asyl. Syftet är att organisera den lagliga invandringen, så att man både uppmuntrar integration och tar hänsyn till varje enskilt EU-lands prioriteringar och behov. Kontrollen av EU:s yttre gränser ska bli mer effektiv. EU försöker också bygga upp partnerskap med ursprungs- och transitländerna för att förbättra levnadsvillkoren i de länder som människor flyr från.¹⁵⁰

Unionen kommer under de närmaste åren att fokusera sina insatser inom detta område på att främja "medborgarens Europa" och se till att medborgaren kan dra full nytta av den europeiska integrationen. I Lissabonfördraget fastställs att medlemsländerna ska utveckla en gemensam invandrings- och asylpolitik. En gemensam migrationspolitik utformas på grundval av nya och flexibla bestämmelser om lagliga invandrares rätt till inresa och vistelse. I korthet är detta en anpassning till den ökade rörligheten och behoven på de nationella arbetsmarknaderna. Viktiga mål är att maximera de positiva verkningarna av invandringen till fördel för alla berörda, stärka unionens konkurrenskraft och möta den demografiska utvecklingen.¹⁵¹

Mot ett gemensamt europeisk asylsystem

Asyl- och flyktingpolitiken har varit en av höstens stora EU-frågor. Enligt Stockholmsprogrammet, som antogs under det svenska ordförandeskapet 2009, skulle EU ha ett gemensamt asylsystem från och med 2012. Det gemensamma asylsystemet är ännu inte på plats, men under året har fyra asylrättsakter förhandlats och politiska överenskommelser har nåtts om Dublinförordningen, som reglerar vilket land som ska ansvara för en asylansökan, och direktivet om mottagandevillkor¹⁵². I övrigt är förhandlingarna inne i sitt slutskede i

Den gemensamma asylpolitiken syftar till ett gemensamt asylförfarande och en enhetlig status för personer som har rätt till skydd. Målet är att uppnå ett mer likvärdigt skydd i hela EU och att säkerställa ökad solidaritet mellan medlemsstaterna. Asylpolitiken vilar på sex lagstiftningsakter, Dublinförordningen, Mottagandedirektivet, Asylprocedurdirektivet, Skyddsgrundsdirektivet, Eurodacförordningen och Direktivet om varaktig bosättning.

¹⁵⁰ http://europa.eu/pol/justice/index_sv.htm

¹⁵¹ KOM(2010)171 Att förverkliga ett område med frihet, säkerhet och rättvisa för EU-medborgarna. Handlingsplan för att genomföra Stockholmsprogrammet

¹⁵² COM(2011)320

ministerrådet och Europaparlamentet.¹⁵³ Mottagandedirektivet reglerar bland annat bosättning.

Förslag om fördelningsnyckel för asylmottagande

EU-parlamentet har lagt fram ett förslag som syftar till att asylmottagningen inom EU ska fördelas rättvisare mellan medlemsstaterna¹⁵⁴. En fördelningsnyckel, baserad på objektiva indikatorer som medlemsstaternas BNP, befolkning och yta, men också hänsyn till ”individens bästa” och utsikterna till integration, skulle enligt förslaget styra i vilken omfattning respektive land ska ta emot asylsökande. EU-kommissionen har drivit frågan om ett frivilligt system för ansvarsfördelning inom EU. 25 länder har dock motsatt sig förslaget¹⁵⁵.

Viseringsfrihet har frestat på svensk asylmottagning

Sex medlemsländer, däribland Sverige, uppvaktade under hösten EU-kommissionen om att frågan om tillfälligt visumtvång för Västra Balkan skulle tas upp. Bakgrunden till detta var för svensk del att över 15 000 personer från regionen sökt asyl i Sverige sedan beslut om viseringsfrihet fattades år 2009, och att merparten av dessa ansökningar har varit ogrundade. Under 2012 sökte över 7000 personer från regionen asyl i Sverige, något som belastat den svenska asylmottagningen i ett redan ansträngt läge, då tillströmningen av asylsökande från främst Syrien är stor.

Två direktivförslag om legal migration på väg att antas

På senare år har ett flertal EU-direktiv som syftar till underlättande av arbetskraftsinvandring förhandlats inom unionen. Det s.k. Blåkortsdirektivet¹⁵⁶, som reglerar inrese- och vistelsevillkor för högkvalificerad arbetskraft, antogs år 2008, och i december 2011 antogs det s.k. Single-permit-direktivet, om ett kombinerat uppehålls- och arbetstillstånd för tredjelandsmedborgare¹⁵⁷. Nu är ytterligare två direktivförslag inne i slutförhandlingarna och tros kunna antas under 2013. Det gäller dels Utstationeringsdirektivet om företagsintern personal, ett allmänt regelverk för arbetstagare som tillfälligt tjänstgör i ett annat EU-land, och dels det s.k. säsongsarbetardirektivet.

Bättre skydd för säsongsanställda från tredjeland

Den 25 april hölls en orienteringsomröstning¹⁵⁸ inom parlamentet gällande säsongsarbetardirektivet. I och med det kunde förhandlingar om lagstiftningsförslaget påbörjas med rådet och kommissionen. Ett antagande av direktivet har dragit ut på tiden, men nu tros direktivet

2005 lade kommissionen fram en strategisk plan för laglig migration (KOM(2005)669).

Den innefattade fem lagförslag om laglig migration; fyra sektorsdirektiv (högkvalificerad arbetskraft, säsongsarbetare, företagsinterna förflyttningar och avlönade praktikanter) och ett ramdirektiv, med regler om förenklade ansökningsprocedurer och ett gemensamt knippe rättigheter för arbetstagare från tredjeland.

¹⁵³ Cecilia Malmström i Göteborgsposten den 28/12

¹⁵⁴ <http://www.europarl.europa.eu/news/en/pressroom/content/20120709IPR48499/html/Asylum-policy-call-for-fair-shares-and-solidarity>

¹⁵⁵ <http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=5351762>

¹⁵⁶ 2009/50/EG

¹⁵⁷ 2011/98/EU

¹⁵⁸ omröstning om förhandlingsmandat och klarläggande av initial förhandlingsposition

kunna antas under det irländska ordförandeskapet¹⁵⁹. Förslaget till direktiv reglerar rättigheter för säsongarbetare, och innehåller en del kring bostäder. Bland annat föreslås att ett så kallat "Säsongarbetartillstånd" ska utfärdas, där arbetsgivaren ska styrka att säsongarbetaren erhåller ett adekvat boende. Medlemsstaterna ska svara för att adekvata och regelbundna inspektioner görs.¹⁶⁰

I Sverige infördes under 2011 nya skärpta riktlinjer gällande arbetstillstånd för bärplockare från länder utanför EU. Som en konsekvens av detta kom problem med oseriösa arbetsgivare, som tidigare drabbat bärplockare från tredjeländ, under sommaren 2012 i stor utsträckning att drabba EU-medborgare (som omfattas av den fria rörligheten och därför inte behöver arbetstillstånd under de första tre månaderna).

I januari 2012 skärpte Migrationsverket tillämpningen av kraven för arbetstillstånd inom ytterligare nio branscher¹⁶¹.

Ökad arbetskraftsinvandring 2012

Sverige har ännu inte implementerat det s.k. Single-permittdirektivet.¹⁶² Sverige har inte heller implementerat det s.k. Blåkortsdirektivet för högkvalificerad arbetskraft.¹⁶³ Däremot infördes ny lagstiftning för arbetskraftsinvandring i december 2008, vilket innebar att Sverige växlade över från en mer restriktiv hållning till arbetskraft från länder utanför EU till en efterfrågestyrd och mindre reglerad invandring¹⁶⁴. Under 2012 ökade arbetskraftsinvandringen betydligt; tillstånd beviljades till drygt 17 000 nya arbetstagare utanför EU/EES-området. Det är en ökning med 17 procent sedan 2011 och den största årliga ökningen som noterats sedan de nya reglerna för arbetskraftsinvandring trädde i kraft 2008.¹⁶⁵

¹⁵⁹ <http://ceciliamalmstrom.wordpress.com/2013/01/10/nytt-ar-nytt-ordforandeskap/>

¹⁶⁰ Pressrelease, Better working conditions and social rights for seasonal workers, 20120425

¹⁶¹ Migrationsverkets webbplats 2012-09-18

¹⁶² Ska ske senast den 25 december 2013

¹⁶³ Vilket skulle ha skett senast den 19 juni 2011. Förslag till lagändringar återfinns i DS 2012:28 Genomförande av blåkortsdirektivet, som utkom i juli 2012

¹⁶⁴ Migrationsverket

¹⁶⁵ Migrationsverkets webbplats 2013-01-04

Bostaden en rättighet?

Dessa frågor behandlas av Generaldirektoratet för Rättsliga frågor (DG JUST). Den sittande kommissionen är den första som har en kommissionär med ansvar för rättvisa, grundläggande rättigheter och medborgarskap.

De mänskliga rättigheterna, demokratin och rättsstatsprincipen är grundläggande värderingar i EU. De finns inskrivna i det fördrag som ligger till grund för unionen. I och med stadgan om de grundläggande rättigheterna har de förankrats ytterligare. Länder som vill bli medlemmar i EU måste respektera de mänskliga rättigheterna. Det gäller även för länder som har slutit handelsavtal och andra avtal med unionen.¹⁶⁶

EU:s politik för de mänskliga rättigheterna inriktas på medborgerliga, politiska, ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter. Samtidigt främjas kvinnors och barns rättigheter, liksom minoriteters och fördrivna personers rättigheter.¹⁶⁷

EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna

Uppföljning av grundläggande rättigheter

Grundläggande rättigheter fortsätter att klättra uppåt på EU:s politiska dagordning. I juni antog rådet en strategisk ram för mänskliga rättigheter och demokrati och en handlingsplan för dess praktiska genomförande¹⁶⁸. Därtill närmar sig EU:s anslutning till Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna.

Enligt EU-kommissionens andra årsrapport om stadgan om de grundläggande rättigheterna¹⁶⁹, som kom i april, är hänsyn till grundläggande rättigheter alltmer integrerat i EU:s politik. Det konstateras även att EU-domstolen i allt större grad hänvisar till stadgan.

¹⁶⁶ http://europa.eu/pol/rights/index_sv.htm

¹⁶⁷ http://europa.eu/pol/rights/index_sv.htm

¹⁶⁸ 11855/12

¹⁶⁹ 2011 års rapport om tillämpningen av EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna

Även Europeiska Unionens Byrå för grundläggande rättigheter (FRA¹⁷⁰) kommer med årsrapporter om tillämpningen av stadgan. Till skillnad från kommissionens rapporter, som är inriktade på EU-institutionernas tillämpning av stadgan, analyserar de utvecklingen på EU- och medlemsstatsnivå. I den senaste årsrapporten identifieras asylfrågor och situationen för romerna som två rättighetsfrågor som ligger högt på dagordningen. FRA arbetar för närvarande med att ta fram indikatorer för grundläggande rättigheter.

Under 2012 hölls ett samråd om EU-medborgares rättigheter, öppet för samtliga EU-medborgare och det största offentliga samrådet i EU:s historia. Fokus låg på hinder när EU-medborgare ska utöva sina rättigheter. Resultatet av samrådet ska utgöra underlag för kommissionens politiska dagordning, liksom för den andra EU-rapporten om medborgarskapet¹⁷¹ som ska komma år 2013.

2013 är som tidigare nämnts också det europeiska medborgaråret.¹⁷² Med anledning av det har Regionkommittén nyligen inlett en studie om den roll lokala och regionala myndigheter har i främjandet av EU-medborgarskap och medborgerliga rättigheter. Ett av undersökningens tre teman rör ”rätten att bo och röra sig fritt i EU”. Resultaten presenterades i november 2012: <http://cor.europa.eu/sv/news/pr/Pages/cor-step-engage-cities-regions.aspx>

Regionkommittén kom i början av 2012 med ett yttrande över ”Strategin för en konkret tillämpning av stadgan för de grundläggande rättigheterna”¹⁷³.

Europaparlamentet kom i november med ett betänkande om situationen för de grundläggande rättigheterna i Europeiska unionen (2010-2011)¹⁷⁴. Parlamentet uppmanar kommissionen, rådet och medlemsstaterna att stärka rättighetsarbetet och utnyttja de instrument som finns till fullo. I betänkandet uppmanas även rådet att anta ”antidiskrimineringsdirektivet” (se ovan) på basis av fördragets artikel 265 (passivitetstalan). Medlemsstaterna uppmanas att stödja bostadsrenoveringar och tillgänglighet för äldre och funktionshindrade (artikel 103) och att föra en effektiv och transparent bostadspolitik till förmån för romer och andra nationella minoriteter (artikel 60 och framåt).

Europeiska ekonomiska och sociala kommittén behandlar ”Rätten till bostad” i sitt initiativyttrande om subventionerat boende¹⁷⁵.

¹⁷⁰ European Union Agency for Fundamental Rights

¹⁷¹ Den förra rapporten kom 2010. Den innehöll en lista på 25 åtgärder som kommissionen skulle ta tag i för att undanröja hinder för EU-medborgare att utöva sina rättigheter, bland annat frågan om vad som gäller förmögenhetsförhållanden för ”internationella par” som genomför fastighetsaffärer. Lagstiftningsförslag har tagits fram och bearbetas nu i parlament och av medlemsstater.

¹⁷² Europeiska kommissionen pressmeddelande: ”Medborgerliga rättigheter: EU-kommissionen inleder det största offentliga samrådet någonsin och ber medborgarna skapa framtidens program”, den 8 maj 2012

¹⁷³ 2012/C 9/11

¹⁷⁴ A7-0383/2012

¹⁷⁵ TEN/484 ”Frågeställningar som rör definitionen av subventionerat boende”

Europarådets¹⁷⁶ sociala stadga

Rätten till bostad stadgas i Europarådets Sociala stadga, som antogs år 1961 och reviderades år 1996.¹⁷⁷ Den anger i rättighetsform bestämmelser om arbetsmarknadspolitik, arbetsvillkor, arbetarskydd, förenings- och förhandlingsrätt, socialförsäkring, familjepolitik med mera.

Artikel 30 handlar om rätt till skydd mot fattigdom och social utslagning. För att trygga den enskildes rätt härvidlag åtar sig parterna att främja att personer och deras familjer faktiskt får tillgång till bland annat sysselsättning och bostad. Artikel 31 har rubriken *Rätt till bostad* och enligt den åtar sig parterna att vidta åtgärder som syftar till

1. att främja tillgången på bostäder med rimlig standard,
2. att förebygga och minska hemlösheten i syfte att successivt undanröja den,
3. att göra bostäder ekonomiskt tillgängliga för personer som saknar tillräckliga medel¹⁷⁸

Andra artiklar som berör bostäder är Artikel 15 om Rätt till oberoende, social integrering och deltagande i samhällslivet för personer med funktionshinder, Artikel 16 om rätten till socialt, rättsligt och ekonomiskt skydd för familjen, Artikel 19 om rätten till skydd och hjälp för migrerande arbetstagare och deras familjer, samt Artikel 23 om rätten till socialt skydd för äldre.

Stadgans efterlevnad kontrolleras av Europeiska Kommittén för sociala rättigheter (ECSR), dels genom periodiska utvärderingar av nationella rapporter¹⁷⁹ och dels genom det så kallade kollektiva klagomålsförfarandet, som innebär att vissa organisationer tillerkänns rätten att anföra klagomål över bristande tillämpning av stadgan.

Kollektiva klagomål som rör bostäder

Boverket tog i förra årets rapport¹⁸⁰ upp två pågående klagomålsärenden som rörde romernas boendesituation. Organisationen European Roma and Travellers Forum (ERTF)¹⁸¹ hade i januari 2011 fört fram ett klagomål riktat mot Frankrike där artiklarna 16, 19, 30 och 31 samt diskrimineringsklausul E åberopades med avseende på romernas situation i landet. Under 2012 har ECSR konstaterat att Frankrike har brutit mot stadgan på samtliga av ERTF anförda punkter.

Organisationen International Federation of Human Rights (FIDH)¹⁸² hade åberopat artiklarna 16 och 30 samt diskrimineringsklausul E i ett klagomål som rörde romernas boendesituation i Belgien¹⁸³. Även i det fallet har ECSR kommit fram till att brott mot stadgan förelåg.

¹⁷⁶ Europarådet är ingen EU-institution men Boverket har ändå valt att inkludera rådets arbete med rättighetsfrågor i denna bevakning.

¹⁷⁷ Ratificerades av Sverige 1998. Sverige har dock inte ratificerat samtliga artiklar.

¹⁷⁸ Den reviderade europeiska sociala stadgan. Strasbourg 3 maj 1996

¹⁷⁹ 2012 har Sverige lämnat in en rapport som beskriver situationen i Sverige i förhållande till artiklarna 1,9,10,15,18,20 och 25

¹⁸⁰ EU och Bostadspolitik 2011

¹⁸¹ Complaint No 64/2011

¹⁸² A non-governmental federation for human rights organizations whose mandate is to obtain effective improvements in the protection of victims, the prevention of Human Rights abuse and the prosecution of those responsible (www.fidh.org)

¹⁸³ Complaint No 62/2010

Under 2012 har ett nytt klagomål med koppling till bostäder inkommit till ECSR. Organisationen FEANTSA¹⁸⁴ har riktat ett klagomål mot Nederländerna som rör de hemlösa situation. FEANTSA har identifierat tre förhållanden som man menar inte är förenliga med Europarådets sociala stadga: 1) tillgång till logi görs beroende av krav på lokal anknytning, vilket exkluderar vissa hemlösa (exempelvis migranter), 2) tillgång och kvalitet på logi för hemlösa är otillräcklig och 3) det är i praktiken svårt för hemlösa att avancera till ett adekvat boende och komma tillrätta med sin bostadssituation. Beslut har ännu inte fattats i detta ärende.

Kritik mot boendesegregationen i Sverige

Europarådet bevakar även hur medlemsländerna följer andra åtaganden som man har enligt olika konventioner och överenskommelser. Europakommissionen mot rasism och intolerans är inrättad av Europarådet och granskar regelbundet hur Sverige arbetar mot rasism, främlingsfientlighet och intolerans. I sin fjärde rapport¹⁸⁵, som offentliggjordes i september 2012, riktas bland annat kritik mot Sverige för den utbredda boendesegregationen. Boendesegregationen ligger överst på kommissionens prioriteringslista och svenska myndigheter rekommenderas att skyndsamt anta en handlingsplan för att ta itu med boendesegregationen i Sverige. Planen bör, skriver man, omfatta ”praktiska åtgärder att vidtas av relevanta intressenter, en budget och tillräckliga resurser för att uppnå de uppställda målen. Lokala myndigheter bör också engageras i att ta aktiv del i tacklandet av de facto boendesegregation. Verkan av handlingsplanen i praktiken bör också utvärderas regelbundet”. I rapporten anges att kommissionen inom två år kommer att göra en lägesuppföljning av de rekommendationer som föreslås. Kommissionen uppmärksammar även förekommande diskriminering på bostadsmarknaden och lyfter i det sammanhanget bland annat romernas utsatta situation.

¹⁸⁴ European Federation of National Organisations working with the Homeless

¹⁸⁵ ECRI-rapport om Sverige. Fjärde övervakningsomgången, CRI(2012)46 (2012)

Energipolitik

Dessa frågor behandlas av Generaldirektoratet för Energi (DG ENER)

EU har satt upp som mål att år 2020 ha uppnått primärenergibesparingar på 20 % och har gjort detta mål till ett av fem övergripande mål i Europa 2020 – En strategi för smart och hållbar tillväxt för alla.¹⁸⁶ Energibesparingar i byggnader är ett av de områden som bedöms ha störst potential att bidra till att målen nås. Initiativ tas därför för att stimulera och styra medlemsstaterna i den riktningen.

Energieffektiviseringsdirektivet

I juni 2012 enades Ministerrådet och Europaparlamentet om ett nytt energieffektiviseringsdirektiv. Överenskommelsen bekräftades genom omröstningar i båda dessa institutioner i oktober och trädde ikraft den 4 december 2012.¹⁸⁷

Direktivet innehåller rättsligt bindande åtgärder som syftar till att intensifiera medlemsstaternas insatser för en mer effektiv energianvändning i alla dess faser - från omvandling av energi och dess fördelning till den slutliga konsumtionen. Åtgärderna omfattar skyldigheter att upprätta energieffektiviseringsprogram och vidta andra politiska åtgärder. Dessa ska driva på energieffektiviseringen i hushåll, industrier och transporter. Andra åtgärder är den offentliga sektorns roll som förebild och konsumenters rättigheter att få veta hur mycket energi de förbrukar.

Direktivet är en följd av att EU riskerar att inte uppnå det övergripande målet för primärenergibesparingar i byggnader såsom det kommit till uttryck i Energiprestandadirektivet¹⁸⁸. Sistnämnda direktiv har bestämmelser för både nyproduktion och renoveringar medan Energieffektiviseringsdirektivet inte avser nyproduktion.

Det ursprungliga förslaget från kommissionen har förändrats vilket bland annat innebär att de särskilda energikrav som ska ställas på

¹⁸⁶ KOM(2010) 2020

¹⁸⁷ DIREKTIV 2012/27/EU

¹⁸⁸ Energiprestandadirektivet, DIREKTIV 2010/31/EU, har implementerats i Boverkets byggregler, BBR.

offentliga byggnader bara kommer att avse *statligt* ägda byggnader och alltså inte till exempel kommunala bostadsbolag. Medlemsstaterna får, om man vill, utsträcka dessa krav att även gälla byggnader som ägs och utnyttjas av administrativa organ på en annan nivå än statliga myndigheter till exempel kommunala byggnader.

En annan fråga där kommissionen fick backa var förslaget att göra det obligatoriskt med individuell mätning av värme och varmvatten, även i det befintliga beståndet. Ett sådant krav skulle ha medfört stora kostnader för installation av mätutrustning utan någon garanti för minskad energianvändning. Kravet kvarstår men förses med ett förbehåll om kostnadseffektivitet. Men bostadssektorn berörs ändå på flera sätt, bland annat genom följande artiklar.

4. Medlemsländerna ska etablera en långsiktig strategi för att mobilisera investeringar i renoveringar av såväl bostäder som kommersiella byggnader till 30 april 2014 som sedan ska uppdateras vart tredje år.
6. Medlemsländerna ska uppmuntra offentliga organ, inklusive allmännyttan, att endast köpa produkter, tjänster och byggnader med hög energiprestanda.
7. Energidistributörer och/eller -leverantörer som säljer energi ska uppnå en energibesparing motsvarande 1,5 procent av total såld volym till slutkund. Varje medlemsland kan dock vidta andra åtgärder för att uppnå samma energibesparing.
9. Krav på att installera individuella mätare för bland annat värme och varmvatten när det är tekniskt möjligt, finansiellt rimligt och proportionellt i relation till potentiell energibesparing. Vid nyproduktion och större renoveringar ska det alltid göras.
19. Medlemsländerna ska utvärdera och, om nödvändigt, vidta lämpliga åtgärder för att undanröja regleringsmässiga och icke-regleringsmässiga hinder för energieffektivisering.

Vad händer nu?

Våren 2014 ska direktivet vara genomfört i alla medlemsstaterna, vilket innebär att kraven i direktivet senast då ska ha förts in i varje medlemslands nationella lagstiftning.

Boverket har fått i uppdrag att tillsammans med Energimyndigheten utforma en långsiktig strategi för energieffektiviserande renovering. I strategin ingår bland annat identifiering av kostnadseffektiva renoveringsmetoder och förslag på styrmedel och åtgärder som stimulerar kostnadseffektiv renovering. Uppdraget ska redovisas senast den 1 november 2013. Dessutom har nämnda myndigheter fått i uppdrag att analysera eventuella hinder för energiprestandahöjande investeringar i befintliga respektive nya byggnader, både för flerbostadshus och lokaler. Uppdraget ska redovisas senast den 31 december 2013.¹⁸⁹

¹⁸⁹ Enligt regeringsbeslut den 22 november 2012 (N2012/5875/E) samt uppdrag 12 i regleringsbrev avseende Boverket för 2013 (S2012/8390/SAM)

Industripolitik

Dessa frågor behandlas av Generaldirektoratet för Näringsliv (DG ENTR)

Generaldirektoratet för näringsliv spelar en nyckelroll i genomförandet av Europa 2020, EU:s strategi för smart och hållbar tillväxt för alla. Direktoratet arbetar mot fem mål: stärka EU:s industri och främja omställningen till ett utsläppsnått samhälle, främja innovation för att skapa tillväxt och tillgodose samhällets behov, främja entreprenörskap och små och medelstora företag så att de kan växa och bli fler, säkra en öppen inre marknad för varor samt stödja EU:s rymdindustri.

Ny strategi för att öka byggsektorns konkurrenskraft

Europeiska kommissionen lade 31 juli 2012 fram en strategi för hållbar konkurrenskraft inom byggsektorn. Kommissionen inleder med att konstatera att byggsektorn spelar en viktig roll för EU:s ekonomi i stort, att kvaliteten i byggandet har en direkt inverkan på livskvaliteten för människorna i EU samt att byggnaders energiprestanda i mycket hög grad påverkar energi, klimatförändringar och miljö. Byggföretagens konkurrenskraft är därför en viktig fråga inte bara för tillväxt och sysselsättning i allmänhet, utan även för att säkra en hållbar utveckling inom sektorn. Med rätt stöd skulle byggsektorn verkligen kunna bidra till att skapa arbetstillfällen, hävdar kommissionen, till exempel genom att öka verksamheten inom byggnadsrenovering och infrastruktur. Det kan till exempel gälla stöd för att öka efterfrågan, men också för att uppmuntra investeringar.¹⁹⁰

Bakgrunden till initiativet är bland annat att finanskrisen drabbat byggsektorn hårt, med kraftiga minskningar i efterfrågan, särskilt på privatbostäder. I vissa EU-länder var den spruckna bostadsbubblan en av

¹⁹⁰ COM(2012) 433 Strategi för hållbar konkurrenskraft inom byggsektorn. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2012:0433:FIN:SV:PDF>
Kommissionens pressmeddelande: Construction sector should seize excellent opportunities of low energy buildings. http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-12-431_en.htm

de utlösande faktorerna. I andra länder drabbas sektorn i synnerhet av nedgången på kreditmarknaderna.

I meddelandet presenteras vad kommissionen uppfattar som de viktigaste utmaningarna som byggsektorn står inför i dag och fram till 2020 och initiativ för att stödja sektorn läggs fram. Kommissionens strategi har följande fem centrala mål:

- a) att främja gynnsamma investeringsvillkor
- b) att förbättra personalsituationen inom byggsektorn
- c) att förbättra resurseffektivitet, miljöprestanda och affärsmöjligheter
- d) att stärka den inre marknaden för byggsektorn
- e) att främja EU:s byggföretags globala konkurrenskraft

Kommissionen lägger i strategin fram rekommendationer som skulle kunna lösa de ekonomiska och sysselsättningsmässiga problemen inom byggsektorn på kort till medellång sikt. Den innehåller också en rad rekommendationer med ett långsiktigt perspektiv, för att säkra varaktiga effekter för sektorns konkurrenskraft.

Stöd och finansieringslösningar ska ge gynnsamma investeringsvillkor

När det gäller det första målet – att främja gynnsamma investeringsvillkor – lägger kommissionen särskild vikt vid att uppmuntra byggnadsreoveringar och underhåll av infrastruktur. Varken den nuvarande reoveringstakten eller praxis när det gäller energiåtgärder är tillräckliga för att energisparmålen i Europa 2020-strategin ska uppnås. Kommissionen hävdar att om man förverkligar det föreslagna målet att reovera tre procent av alla offentliga byggnader, vilket skulle vara en fördubbling av den nuvarande reoveringstakten, samt två procent av det totala byggnadsbeståndet, skulle detta inte bara bidra till att uppnå de gemensamma målen utan också öka den ekonomiska tillväxten och sysselsättningen på lokal nivå i hela EU. För att dessa förbättringar ska godtas måste dock ett antal rättsliga, ekonomiska och finansiella hinder övervinnas, konstaterar kommissionen. För det första måste medlemsländerna säkra efterlevnaden av direktivet om byggnaders energiprestanda. Men det kan också handla om skatteincitament och finansiella stödåtgärder. Här skulle det enligt kommissionen behövas ett erfarenhetsutbyte mellan medlemsstater om effekter ur olika synvinklar och för att öka medvetenheten om riskerna med ofullständigt genomförande och oförutsedda konsekvenser.¹⁹¹

EU tillhandahåller stöd och finansiering och medlemsstaterna bör utnyttja dessa i högre grad, menar kommissionen. Man nämner strukturfonderna och Sammanhållningsfonden, som kan användas för investeringar i energieffektivitet och förnybar energi i befintliga bostäder. Finansieringstekniska instrument som Jessica ger dessutom möjlighet att investera i små projekt för stadsutveckling och förnyelse. Aktiefonder och lånegarantier från Europeiska investeringsbanken (EIB), Europeiska

¹⁹¹ ibid. sid. 7

banken för återuppbyggnad och utveckling (EBRD) och Europeiska fonden för energieffektivitet (EEEF) ger tillsammans med projektutvecklingsstöd till de slutliga stödmottagarna, till exempel via Elena, också möjligheter att påverka offentliga bidrag.¹⁹²

Kommissionen kommer att vidta en del åtgärder på kort sikt, bland annat planerar man att lägga fram en analys av olika finansieringsinstrument som ger stöd till energieffektiva byggnader och eventuellt också lägga fram rekommendationer om hur offentlig finansiering skulle kunna utnyttjas bättre för att främja byggnadsrenovering.

Medlemsstaterna uppmanas att:

- utveckla program för reparation, underhåll och renovering samt utvärdera möjligheten att använda relevanta skatte- och finansieringsinstrument (reducerad momssats, riktade subventioner osv.) och kreditmekanismer för att främja renoveringsprojekt med ambitiösa hållbarhetsmål.
- främja användning av de finansieringsinstrument och program för stöd till projektutveckling, som erbjuds genom bland annat strukturfonderna och Europeiska investeringsbanken.

På längre sikt har kommissionen inom ramen för sammanhållningspolitiken 2014–2020 föreslagit att en betydande del av strukturfonderna och Sammanhållningsfonden bör anslås till investeringar som stöder övergången till ett utsläppsnått samhälle, i synnerhet energieffektivitet och förnybar energi, men också byggnadsrenovering. Kommissionen kommer att fortsätta att främja användningen av roterande fonder inom detta område för att öka hävstångseffekten.¹⁹³

Generationsskiftet måste mötas med adekvata utbildningsinsatser

Behovet av kvalificerad arbetskraft inom byggbranschen kommer att öka till följd av omfattande pensionsavgångar före 2020. Bristen på kvalificerad arbetskraft beror dels på att sektorn inte är särskilt attraktiv för ungdomar och dels på det ökade behovet av särskilda kvalifikationer, till exempel till följd av ökade miljökrav. Kommissionen menar att man måste förbättra möjligheterna att förutse vilka färdigheter och kvalifikationer som kommer att behövas i framtiden. Man måste också locka tillräckligt många att utbilda sig inom byggsektorn, och skapa förutsättningar för bättre arbetsvillkor, ökad rörlighet och ett mer omfattande utbud av gränsöverskridande tjänster.

Kommissionen kommer att utvärdera initiativet *BUILD UP Skills*, som syftar till att bygga upp kompetens i fråga om energieffektivitet och förnybar energi, och bedöma om det är lämpligt att utvidga tillämpningsområdet för detta initiativ till att omfatta ytterligare kategorier av yrkesverksamma inom byggsektorn eller andra kvalifikationsbehov. Medlemsstaterna uppmanas att förhandla om kollektivavtal för att stödja kompetensutveckling mot bakgrund av initiativet.

¹⁹² ibid. sid. 7

¹⁹³ ibid. sid 8

På längre sikt planerar kommissionen att i samband med EU:s sociala dialog främja initiativ för att anpassa yrkesutbildningen till framtida behov av kvalifikationer och kompetens inom byggsektorn.

Vad händer nu?

Även inom övriga tre målområden finns en rad planerade insatser från kommissionens sida och rekommendationer till medlemsstaterna, på kort respektive längre sikt. Meddelandet avslutas med en sammanfattande tablå över dessa åtgärder.

Referenser

Europeiska kommissionen

Ares(2012) 1320495 – 09/11/2012 Position of the Commission Services on the development of Partnership Agreement and programmes in Sweden for the period 2014-2020

KOM(2008) slutlig 426 Förslag till Rådets direktiv om genomförande av principen om likabehandling av personer oavsett religion eller övertygelse, funktionshinder, ålder eller sexuell läggning

KOM(17) slutlig Meddelande från Kommissionen till Europaparlamentet, Rådet, Europeiska Ekonomiska och Sociala Kommittén och Regionkommittén: Att förverkliga ett område med frihet, säkerhet och rättvisa för EU-medborgarna. Handlingsplan för att genomföra Stockholmsprogrammet

KOM(2010) 2020 slutlig Meddelande från Kommissionen
Europa 2020 En strategi för smart och hållbar tillväxt för alla

KOM(2011) 173 slutlig Meddelande från Kommissionen till Europaparlamentet, Rådet, Europeiska Ekonomiska och Sociala Kommittén och Regionkommittén: En EU-ram för nationella strategier för integrering av romer fram till 2020

KOM(2011) 320 slutlig 2008/0244 (COD) Ändrat förslag till Europaparlamentets och Rådets direktiv om normer för mottagande av asylsökande i medlemsstaterna

K(2011) 9380 slutlig. Kommissionens beslut av den 20.12.2011 om tillämpningen av artikel 106.2 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på statligt stöd i form av ersättning för allmännyttiga tjänster som beviljas vissa företag som fått i uppdrag att tillhandahålla tjänster av allmänt ekonomiskt intresse

K(2011) 9404 slutlig. Meddelande från Kommissionen om tillämpningen av Europeiska unionens regler om statligt stöd på ersättning för tillhandahållande av tjänster av allmänt ekonomiskt intresse

K(2011) 9406 slutlig. Meddelande från Kommissionen. Europeiska unionens rambestämmelser för statligt stöd i form av ersättning för offentliga tjänster. Bryssel den 20.12.2012

Kommissionens förordning (EU) nr 360/2012 av den 25 april 2012 om tillämpningen av artiklarna 107 och 108 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på stöd av mindre betydelse som beviljas företag som tillhandahåller tjänster av allmänt ekonomiskt intresse

KOM(2011) 142 slutlig 2011/0062 (COD) C7-0085/11 Förslag till Europaparlamentets och Rådets direktiv om bostadslåneavtal

KOM(2011) 614 slutlig Förslag till Europaparlamentets och Rådets förordning om särskilda bestämmelser för Europeiska regionala utvecklingsfonden och målet Investering för tillväxt och sysselsättning samt om upphävande av förordning (EG) nr 1080/2006

KOM(2011) 615 slutlig 2011/0276 (COD) Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om gemensamma bestämmelser för Europeiska regionala utvecklingsfonden, Europeiska socialfonden, Sammanhållningsfonden, Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling och Europeiska havs- och fiskerifonden som omfattas av den gemensamma strategiska ramen, om allmänna bestämmelser för Europeiska regionala utvecklingsfonden, Europeiska socialfonden och Sammanhållningsfonden samt om upphävande av förordning (EG) nr 1083/2006

COM(2012) 209 Meddelande från Kommissionen till Europaparlamentet, Rådet, Europeiska Ekonomiska och Sociala Kommittén samt Regionkommittén. Modernisering av det statliga stödet i EU. Bryssel den 8.5.2012

COM(2012) 226 final Meddelande från Kommissionen till Europaparlamentet, Rådet, Europeiska Ekonomiska och Sociala Kommittén och Regionkommittén: Nationella strategier för integreringen av romer: ett första steg i genomförandet av EU-ramen

KOM(2012)328 Rekommendation till Rådets rekommendation om Sveriges nationella reformprogram för 2012 och om avgivande om rådets yttrande om Sveriges konvergensprogram 2012-2015

COM(2012) 433 Meddelande från Kommissionen till Europaparlamentet och Rådet. Strategi för hållbar konkurrenskraft inom byggsektorn. Bryssel den 31.7.2012

COM(2012) 617 final 2012/0295 (COD) Förslag till

Europaparlamentets och Rådets förordning om fonden för europeiskt bistånd till dem som har det sämst ställt

COM(2012) 629 final Meddelande från Kommissionen till Europaparlamentet, Rådet, Europeiska Ekonomiska och Sociala Kommittén och Regionkommittén: Kommissionens arbetsprogram 2013

COM(2012) 710 final 2012/0337 (COD) Proposal for a Decision of the European Parliament and of the council on a General Union Environment Action Programme to 2020 "Living well, within the limits of our planet"

COM(2012) 751 final Rapport från Kommissionen till Europeiska parlamentet, Rådet, Europeiska Centralbanken, Europeiska Ekonomiska och Sociala Kommittén, Regionkommittén och Europeiska Investeringsbanken om 2013 års rapport om försvarsmekanismen

Faktablad från Europeiska kommissionen. Integrerad Hållbar Stadsutveckling, Sammanhållningspolitiken 2014-2020

Pressmeddelande. IP/12/1141 Poverty: Commission proposes new Fund for European Aid to the Most Deprived 24/10/2012

Pressmeddelande. MEMO 12/915 The 2013 Annual Growth Survey: Towards fair and competitive tax systems 28/11/2012

Pressmeddelande. IP/12/133 EU-kommissionär Hahn uppmuntrar städer att bidra mer vad gäller tillväxt och jobb 15/02/2012

Pressmeddelande. IP/12/499 EU-kommissionen uppmanar medlemsländerna att genomföra sina nationella strategier för integrering av romer 23/05/2012

Pressmeddelande. IP/12/461 08/05/2012 Medborgerliga rättigheter: EU-kommissionen inleder det största offentliga samrådet någonsin och ber medborgarna skapa framtidens program, 08/05/2012

Pressmeddelande. MEMO/12/431 Construction sector should seize excellent opportunities of low energy buildings, 11/06/2012

Rapport. Cities of tomorrow: challenges, visions, ways forward (2011)
Rapport. Employment and Social Developments in Europe 2012 (2012)

Rapport. 2011 års rapport om tillämpningen av EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna (2012)

Samrådsdokument. Modernisering av det statliga stödet: reform av förfarandena för statligt stöd. Europeiska Kommissionen GD Konkurrens, 13 juli 2012

SWD(2012) 36 final Commission staff working document:
Financial Instruments in Cohesion Policy

SWD(2012) 160 final Arbetsdokument från Kommissionens avdelningar:
Fördjupad granskning för SVERIGE i enlighet med artikel 5 i förordning
(EU) nr 1176/2011 om förebyggande och korrigerande av
makroekonomiska obalanser

SWD(2012) 328 final Arbetsdokument från Kommissionens avdelningar:
Bedömning av 2012 års nationella reformprogram och
konvergensprogram för Sverige. Följedokument till Rekommendation till
Rådets rekommendation om Sveriges nationella reformprogram för 2012
och rådets yttrande om Sveriges uppdaterade konvergensprogram 2012-
2015

Europaparlamentet

E-001413/2012 Question for written answer to the Commission Rule 117
Nikolaos Salavrakos (EFD)
Subject: Deaths caused by the cold spell in EU Member States, mainly
among the homeless, Parlamentsfråga den 14 februari 2012

OJ/896096SV.doc Program Utfrågning Att häva blockeringen av
antidiskrimineringsdirektivet. Tisdagen den 20 mars 2012 kl. 9.00–12.30
Europaparlamentet, Bryssel

P6_TA(2009)0211 European Parliament legislative resolution of 2 April
2009 on the proposal for a Council directive on implementing the
principle of equal treatment between persons irrespective of religion or
belief, disability, age or sexual orientation

P7_TA(2011)0383 Europaparlamentets Resolution av den 14 september
2011 om en EU-strategi mot hemlöshet

P7_TA(2012)0418 Europaparlamentets resolution av den 20 november
2012 om genomförandet av direktiv 2008/48/EG om
konsumentkreditavtal

P7_TA(2012)0500 European Parliament resolution of 12 December 2012
on the situation of fundamental rights in the European Union (2010 -
2011)

REF. : 20120423IPR43736 Better working conditions and social rights
for seasonal workers. Pressmeddelande, den 25 april 2012

Regionkommittén i EU

2012/C 9/02 Yttrande från Regionkommittén om ”En europeisk agenda
för subventionerade bostäder” (Europeiska Unionens Officiella Tidning
den 11 januari 2012)

2012/C 9/11 Yttrande från Regionkommittén om ”Strategin för en konkret tillämpning av stadgan om de grundläggande rättigheterna” (Europeiska Unionens Officiella Tidning

den 11 januari 2012) 2013/C 17/06 Yttrande från Regionkommittén om ”Modernisering av det statliga stödet i EU” (Europeiska Unionens Officiella Tidning den 19 januari 2013)

Europeiska Ekonomiska och Sociala Kommittén

DI CESE 1484/2012 Action taken on opinions adopted by the European Economic and Social Committee at its plenary sessions in the fourth quarter of 2011 Quarterly review presented by the European Commission

TEN/484 Opinion of the European Economic and Social Committee on Issues with defining social housing as a service of general economic interest (own-initiative opinion), den 13 december 2012

SOC/444 Yttrande från facksektionen för sysselsättning, sociala frågor och medborgarna om "Utsatta gruppers rättigheter på arbetsplatsen – särskilt problemen med diskriminering baserad på sexuell läggning" (yttrande på eget initiativ), den 10 september 2012

2013/C 11/11 Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om ”Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén: Modernisering av det statliga stödet i EU” (Europeiska Unionens Officiella Tidning den 15 januari 2013)

Europeiska Rådet

2012/C 219/25 Rådets rekommendation av den 10 juli 2012 om Sveriges nationella reformprogram 2012, med avgivande av rådets yttrande om Sveriges konvergensprogram för 2012–2015

11855/12 Human Rights and Democracy: EU Strategic Framework and EU Action Plan, Bryssel 25 juni 2012

17468/12 Council Declaration on the European Year for Active Ageing and Solidarity between Generations

ECOU 23/11 Europeiska Rådets Rådsslutsatser den 23 och 24 juni 2011

POLGEN 213 17426/12 The future Irish, Lithuanian and Greek Presidencies 18 month programme of the Council (1 January 2013 - 30 June 2014)

EU-domstolen

C-132/12 P Överklagande ingett den 9 mars 2012 av Stichting Woonpunt m.fl. av den dom som tribunalen (sjunde avdelningen) meddelade den 16 december 2011 i mål T-203/10, Stichting Woonpunt m.fl. mot Europeiska kommissionen

C-275/10 Begäran om förhandsavgörande framställd av Hoge Raad der Nederlanden den 2 juni 2010 – Residex Capital IV CV mot Gemeente Rotterdam

Lagstiftning:

2009/50/EG RÅDETS DIREKTIV 2009/50/EG av den 25 maj 2009 om villkor för tredjelandsmedborgares inresa och vistelse för högkvalificerad anställning

2010/31/EU EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS DIREKTIV av den 19 maj 2010 om byggnaders energiprestanda

2011/98/EU EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS DIREKTIV av den 13 december 2011 om ett enda ansökningsförfarande för ett kombinerat tillstånd för tredjelandsmedborgare att vistas och arbeta på en medlemsstats territorium och om en gemensam uppsättning rättigheter för arbetstagare från tredjeländ som vistas lagligen i en medlemsstat

2012/27/EU EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS DIREKTIV av den 25 oktober 2012 om energieffektivitet, om ändring av direktiven 2009/125/EG och 2010/30/EU och om upphävande av direktiven 2004/8/EG och 2006/32/EG

European Union Agency for Fundamental Rights:

FRA, *Fundamental rights: challenges and achievements in 2011*, (2012)

FRA, *The situation of Roma in 11 EU Member States - Survey results at a glance*, (2012)

Europarådet

Collective Complaint No. 62/2010 International Federation of Human Rights (FIDH) v. Belgium

Collective Complaint No. 64/2011 European Roma and Travellers Forum (ERTF) v. France

Collective complaint No 86/2012 European Federation of National Organisations working with the Homeless (FEANTSA) v The Netherlands

Europeiska kommissionen mot rasism och intolerans, *ECRI-rapport om Sverige. Fjärde övervakningsomgången*, CRI(2012)46 (2012)
Protecting the rights of Roma, rapport (2011)

Övriga källor

Boverket, *EU och bostadspolitiken*, (2009)

Boverket, *EU och bostadspolitiken 2009*, (2010)

Boverket, *EU och bostadspolitiken 2010*, (2011)

Boverket, *EU och bostadspolitiken 2011*, (2012)

DS 2010:20 *Bortom fagert tal – om bristande tillgänglighet som diskriminering*, Integrations- och jämställdhetsdepartementet (2010)

European Housing Forum, *Affordable Housing for All – Policy Implications of Shrinking Budgets*, (2012)

FEANTSA, *On the way home, Monitoring Report on Homelessness and Homeless Policies in Europe 2012* (2012)

Finansinspektionen, *Risikoviktsgolv för svenska bolån*, FI Dnr 12-11920, 2012-11-26

Göteborgsposten, *Islossning i asylfrågan en seger för EU*, 121228

Göteborgs Stad, *Ett socialt blandat boende i Göteborg. En kunskapsöversikt om bostäder för låginkomsttagare och socialt blandade boenden i Europa och möjligheterna att finna nya verktyg i Göteborg Göteborgs Stad*, (2012)

High-level Expert Group on reforming the structure of the EU banking sector, final report, Brussels 2 October 2012

N2012/5875/E Regeringsbeslut den 22 november 2012

Panorama Inforegio nr 40 Vinter 2011/2012, *Sammanhållningspolitiken 2014-2020 – investeringar i Europas regioner*

Regeringens proposition 2009/10:185 *Allmännyttiga kommunala bostadsaktiebolag och reformerade hyressättningsregler*

Regeringens proposition 2011/12:159 *Ett utvidgat skydd mot åldersdiskriminering*

S2012/8390/SAM Boverkets regleringsbrev för 2013

SKL, *Att främja integration och social sammanhållning. En kunskapsöversikt över verksamma åtgärder inom ramen för kommunernas bostadsförsörjningsansvar* (2012)

SFS 2012:63 Lag om ändring i diskrimineringslagen (2008:567)
SOU 2010:60 *Ett utvidgat skydd mot åldersdiskriminering*. Utredningen om stärkt skydd mot åldersdiskriminering. Statens Offentliga Utredningar (2010)

SOU 2011:69 *Olagligt statsstöd*. Betänkande från Statsstödsutredningen Statens Offentliga Utredningar (2011)

Stockholms stadsmission, *Hemlös 2012*, (2012)

The URBACT Tribune November 2012, URBACT (2012)

Tal

Joaquin Almunias tal "*The State Aid Modernisation Initiative*" på EStALI – European State Aid Law Institute, 10th Experts' Forum on New Developments in European State Aid Law, Bryssel 7 juni 2012

Lazlo Andors tal vid the 11th Meeting of people experiencing poverty, 10-11 maj 2012

Vivianne Reding speech/12/379 "*The Commission's Communication on "National Roma Integration Strategies: a first step in the implementation of the EU Framework"*", presskonferens den 23 maj 2012

Elektroniska källor

EU:s webportal: http://europa.eu/index_sv.htm

Ingång till EU-rätten: <http://eur-lex.europa.eu/sv/index.htm>

Europeiska kommissionen: http://ec.europa.eu/index_sv.htm

Europaparlamentet: http://europarl.europa.eu/index_sv.htm

EUROPA, Politikområdet Sysselsättning och socialpolitik:
http://europa.eu/pol/socio/index_sv.htm

EUROPA, Politikområdet Mänskliga rättigheter:
http://europa.eu/pol/rights/index_sv.htm

EUROPA, Politikområdet för rättsliga och inrikes frågor:
http://europa.eu/pol/justice/index_sv.htm

Sveriges regerings portal: <http://www.regeringen.se/>

Urban Intergroup: <http://urban-intergroup.eu/>

Amnesty: <http://www.amnesty.eu>

CECODHAS HOUSING EUROPE: <http://www.housingeurope.eu/>

SABO: <http://www.sabo.se>

Migrationsverket: <http://www.migrationsverket.se>

Sveriges radio: <http://sverigesradio.se>

Cecilia Malmströms blogg: <http://ceciliamalmstrom.wordpress.com>

Boverket

Myndigheten för samhällsplanering,
byggande och boende

Box 534, 371 23 Karlskrona
Besök Karlskrona: Drottninggatan 18
Besök Stockholm: Norrlandsgatan 11
Telefon: 0455-35 30 00
Webbplats: www.boverket.se